

Projekt

**UCHWAŁA NR
RADY MIEJSKIEJ W TOSZKU**

z dnia 2024 r.

**w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
Gminy Toszek na lata 2022-2025" za okres 2022-2023**

Działając na podstawie art. 18 ust. 1, ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.) w związku z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292), na wniosek Burmistrza Toszka

**Rada Miejska w Toszku
uchwała, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji "Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek na lata 2022-2025" za okres 2022-2023 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Toszka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sprawozdanie z realizacji
„Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami
Gminy Toszek na lata 2022-2025”
za okres 2022-2023

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
§ 1. PRIORYTET I: KONSEKWENTNE I PLANOWE REALIZOWANIE ZADAŃ KOMPETENCYJNYCH SAMORZĄDU DOTYCZĄCYCH OPIEKI NAD ZABYTKAMI JAKO POTWIERDZENIA UZNANIA ZNACZENIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO DLA ROZWOJU GMINY TOSZEK.....	4
1. Kierunek działania I.1 Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie	4
2. Kierunek działania: I.2 Kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków.....	6
§ 2. PRIORYTET II. REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY TOSZEK JAKO WAŻNY CZYNNIK ROZWOJU SPOŁECZNO- GOSPODARCZEGO	7
1. Kierunek działania II.3 Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.....	7
2. Kierunek działania II.4 „Współpraca z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych mająca na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej”	15
3. Kierunek działania II.5 „Współpraca z rządowymi służbami ochrony zabytków”	15
§ 3. PRIORYTET III: SPRAWNE I NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE ZASOBEM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	17
1. Kierunek działania III. 6 Wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych miasta w tworzeniu oferty turystycznej.....	17
2. Kierunek działania III. 7 Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni.....	26
§ 4. PRIORYTET IV: DZIAŁANIA EDUKACYJNE SKIEROWANE DO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH W CELU BUDOWANIA TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ ORAZ PROMOCJA ZEWNĘTRZNA WARTOŚCI KULTUROWYCH REGIONU.....	29
1. Kierunek działania IV. 8 Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków	29
2. Kierunek działania IV. 9 Utworzenie bazy danych o niematerialnych zabytkach Gminy Toszek	52
Podsumowanie	59

Wprowadzenie

„Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek na lata 2022-2025” (dalej: „Program”) został uchwalony przez Radę Miejską w Toszku Uchwałą nr XXXV/451/2021 z dnia 24 listopada 2021 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. z 2021 r., poz. 7469), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2022 r.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U z 2024 r. poz. 1292., dalej: „u.o.z.o.z.”) organ wykonawczy sporządza, co dwa lata, sprawozdanie z realizacji Programu, które przedstawia radzie gminy. Niniejsze sprawozdanie obejmuje pierwszy okres sprawozdawczy, tj. za lata 2022-2023.

Sprawozdanie z realizacji w/w Programu za okres dwóch lat, tj. 2022-2023, zostało sporządzone w oparciu o przepisy u.o.z.o.z. oraz informacje złożone przez pracowników Urzędu Miejskiego w Toszku i jednostek organizacyjnych Gminy Toszek, w których zarządzie znajdują się zabytki nieruchome lub które w swojej bieżącej działalności prowadzą działania informacyjne, popularyzacyjne i edukacyjne dotyczące opieki nad zabytkami.

Program określa kierunki podejmowanych przez samorząd działań, mających na celu szeroko pojętą ochronę dziedzictwa kulturowego. W dokumencie zostały określone priorytety, w ramach których wytyczono kierunki działań, a na ich podstawie zadania do realizacji przez Gminę Toszek:

- 1) Priorytet I: Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenia uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju Gminy Toszek;
- 2) Priorytet II: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego Gminy Toszek jako ważny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego;
- 3) Priorytet III: Sprawne i nowoczesne zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego;
- 4) Priorytet IV: Działania edukacyjne skierowane do społeczności lokalnych w celu budowania tożsamości kulturowej oraz promocja zewnętrzna wartości kulturowych regionu.

Rysunek 1

Widok na Rynek oraz budynek Urzędu Miejskiego w Toszku

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

§ 1. PRIORYTET I: KONSEKWENTNE I PLANOWE REALIZOWANIE ZADAŃ KOMPETENCYJNYCH SAMORZĄDU DOTYCZĄCYCH OPIEKI NAD ZABYTKAMI JAKO POTWIERDZENIA UZNANIA ZNACZENIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO DLA ROZWOJU GMINY TOSZEK.

1. Kierunek działania I.1 Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie

1) Zadanie: „Okresowa aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych”

Plan ochrony zabytków na wypadek zagrożeń został zaktualizowany w latach 2022-2023 przez Referat Urzędu Stanu Cywilnego, Spraw Obywatelskich i Bezpieczeństwa Publicznego Urzędu Miejskiego w Toszku. Plan ma na celu ujęcie stanu posiadanych zasobów podlegających ochronie, ukazanie rozmieszczenia tychże zasobów oraz określenie zagrożeń i sposobów ochrony poszczególnych zabytków.

2) Zadanie: „Zadania dla gminnej ewidencji zabytków”

Gminną ewidencją zabytków objęte są 245 obiekty znajdujące się w granicach administracyjnych Gminy Toszek, w tym 38 z nich wpisano do rejestru zabytków województwa śląskiego, gdyż są to jedne z najcenniejszych elementów krajobrazu kulturowego na terenie gminy. Samo miasto Toszek zostało wpisane do w/w rejestru zabytków w 1953 r. ze względu na swój charakterystyczny układ urbanistyczny, ruralistyczny, ciekawą architekturę obronną oraz zabudowę mieszczańską, a także ze względu na niezwykle warunki krajobrazowo-przyrodnicze.

a) Zakładanie nowych kart adresowych dla zabytków dotychczas nierozpoznanych i nieuwzględniających w ewidencji, a istotnych dla obrazu dziedzictwa kulturowego na terenie gminy

W okresie sprawozdawczym nie założono nowych kart adresowych dla zabytków.

b) Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane nowe dane i aktualizowaną w przypadku zmian w wyniku rozbiórek i remontów dokumentację fotograficzną

Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Toszek przyjęto Zarządzeniem nr 0050.32.2018 Burmistrza Toszka z dnia 12 lutego 2018 r. W okresie sprawozdawczym była ona kilkakrotnie aktualizowana:

- Zarządzeniem nr 0050.69.2022 Burmistrza Toszka z dnia 21 marca 2022 r., którym wprowadzono zmianę numeru rejestru na: A/892/2021, pod którym obiekt nieruchomy – kaplica cmentarna pw. św. Barbary w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
- Zarządzeniem nr 0050.312.2022 Burmistrza Toszka z dnia 12 października 2022 r., którym wprowadzono zmianę numeru rejestru na: A/1053/2022, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy ul. Piastowskiej 3 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
- Zarządzeniem nr 0050.374.2022 Burmistrza Toszka z dnia 28 listopada 2022 r., którym wprowadzono zmianę numeru rejestru na:

- A/1079/22, pod którym obiekt nieruchomy – dzwonnica drewniana z XVII w. przy ul. Wiejskiej 67 w Paczynie jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
- A/1078/22, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy ul. Rynek 8 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
- Zarządzeniem nr 0050.53.2023 Burmistrza Toszka z dnia 13 lutego 2023 r., którym wprowadzono zmianę numeru rejestru na: A/1119/23, pod którym obiekt nieruchomy – kaplica murowana pod wezw. św. Anny z XVIII w. przy ul. Wiejskiej w Ligocie Toszeckiej jest wpisana do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
- Zarządzeniem nr 0050.123.2023 Burmistrza Toszka z dnia 28 kwietnia 2023 r., którym wprowadzono zmianę numeru rejestru na: A/1180/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 20 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
- Zarządzeniem nr 0050.322.2023 Burmistrza Toszka z dnia 9 listopada 2023 r., którym wprowadzono zmianę numeru rejestru na:
 - A/1183/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 3 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1189/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 5 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1185/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 6 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1191/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 7 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1193/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 15 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1190/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 16 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1187/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 17 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1186/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 18 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1188/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 19 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1182/23, pod którym obiekt nieruchomy – budynek mieszkalny przy Rynku nr 21 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A");
 - A/1291/23, pod którym obiekt nieruchomy – plebania murowana przy ul. Zamkowej 1 w Toszku jest wpisany do księgi rejestru zabytków nieruchomych województwa śląskiego ("A").

c) Skreślenia z ewidencji obiektów nieistniejących oraz takich, które utraciły cechy zabytkowe w wyniku modernizacji

W okresie sprawozdawczym nie dokonano skreślenia żadnych obiektów zabytkowych z ewidencji.

2. Kierunek działania: I.2 Kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków

1) Zadanie: „Kontrola stanu technicznego zabytków, których właścicielem jest gmina Toszek i sporządzenie oceny stanu ich zachowania”

W okresie sprawozdawczym budynek Urzędu Miejskiego w Toszku, Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku, a także budynki Centrum Kultury „Zamek w Toszku” były poddawane wszystkim wymaganym Prawem budowlanym przeglądom, kontrolom stanu technicznego i instalacji, co zostało szczegółowo opisane w kolejnym zadaniu.

2) Zadanie: „Okresowa kontrola stanu technicznego i instalacji budynków zabytkowych, których właścicielem jest Gmina Toszek zgodnie z przepisami”

Budynek Urzędu Miejskiego w Toszku

a) był poddawany corocznie kontrolom stanu technicznego obiektu - w wyniku przeprowadzonych kontroli został on dopuszczony do dalszej eksploatacji, natomiast zwrócono uwagę, iż należy:

- prowadzić obserwację pękającej ściany zewnętrznej od strony ulicy Ratuszowej;
- wykonać naprawę cokołu budynku od strony dziedzińca;
- wykonać remont tynku budynku gospodarczego oraz muru przejazdu na dziedziniec;
- wymienić drewniane bramy zewnętrzne;

do realizacji trzech w/w przedsięwzięć przystąpiono w roku 2024 w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków - edycja 1;

- b) coroczne kontrole instalacji gazowej - w wyniku kontroli nie stwierdzono uwag;
- c) coroczne kontrole przewodów kominowych - w wyniku kontroli nie stwierdzono uwag;
- d) kontrole instalacji elektrycznej oraz odgromowej - w wyniku kontroli nie stwierdzono uwag;
- e) kontrole instalacji hydrantowej - nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ponadto dla:

a) budynku wpisanego do rejestru zabytków:

- Toszek, ul. Strzelecka 23 w roku 2022 oraz 2023 - wykonano przegląd roczny techniczny, elektryczny, kominiarski przewodów dymowych i spalinowych. Budynek został dopuszczony do użytkowania;

b) budynków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków:

- Toszek, ul. Chrobrego 17/19 w roku 2022 oraz 2023 - wykonano przegląd roczny techniczny, elektryczny, kominiarski przewodów dymowych i spalinowych. Budynek został dopuszczony do użytkowania;
- Toszek, ul. Ratuszowa 2 w roku 2022 oraz 2023 - wykonano przegląd roczny techniczny, elektryczny, kominiarski przewodów dymowych i spalinowych. Budynek został dopuszczony do użytkowania;

- Toszek, ul. Wolności 8 w roku 2022 oraz 2023 – wykonano przegląd roczny techniczny, elektryczny, kominiarski przewodów dymowych i spalinowych. Budynek nie został dopuszczony do użytkowania;
- Toszek, Wolności 13 w roku 2022 oraz 2023 – wykonano przegląd roczny techniczny, elektryczny, kominiarski przewodów dymowych i spalinowych. Budynek został dopuszczony do użytkowania.

Centum Kultury „Zamek w Toszku”

W 2022 i 2023 r. przeprowadzone zostały okresowe kontrole stanu technicznego obiektów budowlanych (roczne). Stan techniczny budynków: wieży, stajni i bramnego – dobry. Stan budynku administracyjnego – wymaga wykonania pilnych remontów (dotyczy stanu podłogi i pokrycia dachowego, elewacji, stropów). Wiele odcinków murów wymaga dalszej niezwłocznej i doraźnej naprawy.

Ponadto przeprowadzone zostały kontrole instalacji oddymiania, elektrycznej (wraz z pomiarami), kominowej, instalacji gazowej. Przeprowadzana była również kontrola stanu technicznego pieców zgodnie z zaleceniami Urzędu Dozoru Technicznego (UDT).

We wszystkich jednostkach oświatowych Gminy Toszek przeprowadzono obowiązkowe roczne kontrole stanu technicznego budynków, instalacji elektrycznej, przewodów kominowych oraz sprzętu przeciwpożarowego.

§ 2. PRIORYTET II. REWALORYZACJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY TOSZEK JAKO WAŻNY CZYNNIK ROZWOJU SPOŁECZNO- GOSPODARCZEGO

1. Kierunek działania II.3 Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

1) Zadanie: „Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy Toszek”

Wszystkie prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane przy zabytkach z terenu gminy Toszek prowadzone były pod nadzorem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach.

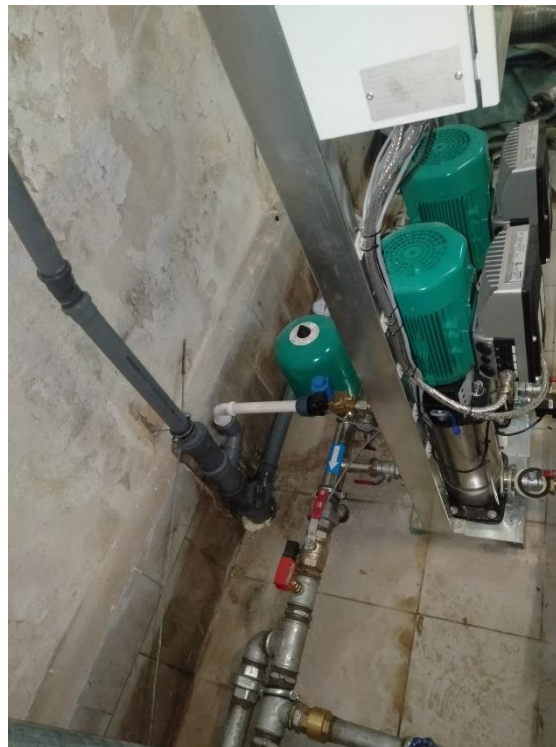
Rok 2022

W ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek:

- a) wykonano przebudowę i remont instalacji hydrantowej dla budynku bramnego oraz budynku stajni toszeckiego zamku – zadanie zostało dofinansowane ze środków Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach w wysokości 50.000,00 zł. Całkowity koszt inwestycji: 92.250,00 zł. W roku 2022 (od maja do października) wykonano część I remontu obejmującą wymianę wszystkich hydrantów na nowe oraz wymianę rur (podłączeń hydrantowych, podziemnych), ze względu na warunki pogodowe nie było możliwe zakończenie wszystkich robót ziemnych w 2022 r., tym samym inwestycja została zakończona w roku 2023;

Rysunek 2

Instalacja hydrantowa na Zamku w Toszku

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

- b) wykonano projekt remontu dwóch wież w budynku bramnym Zamku w Toszku – całkowity koszt to 23.370,00 zł. Zadanie zostało zrealizowane ze środków własnych Gminy Toszek;
- c) wykonano ekspertyzę techniczną budynku administracyjnego (wraz z fragmentem przyległego muru – bramy wjazdowej) Zamku w Toszku oraz projekt remontu tego budynku. Całkowity koszt inwestycji wyniósł 60.147,00 zł, w tym 30.000,00 zł zostało pokryte z dotacji otrzymanej z Powiatu Gliwickiego;

Rysunek 3

Zdjęcie z widokiem na budynek administracyjny Zamku w Toszku

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

- d) zagospodarowano teren zielony na terenie toszeckiego zamku poprzez renowację ścieżki w ramach projektu „Zielony kącik aktywności społecznej” o wartości 23.650,00 zł – całość sfinansowano ze środków zewnętrznych - Fundacja BGK;
- e) złożono wnioski o dofinansowanie prac konserwatorskich, robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego do:
 - Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego o dofinansowanie „Odnowienie I piętra zabytkowego ratusza miejskiego wraz z klatką schodową pochodzącego z XIX w. z siedzibą administracji samorządowej w Toszku” w wysokości 98.649,49 zł – wniosek nie otrzymał dofinansowania;
 - Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Województwa Śląskiego o dofinansowanie „Prac remontowo-instalacyjnych korytarza I i II piętra Urzędu Miejskiego w Toszku” w wysokości 205.321,55 zł - wniosek nie otrzymał dofinansowania;
 - Powiatu Gliwickiego o wykonanie prac konserwatorskich pomnika św. Jana Nepomucena w Toszku (lokalizacja: rynek) – wniosek otrzymał dofinansowanie w wysokości 2.952,00 zł, całkowity koszt inwestycji 5.904,00 zł.

W roku 2022 w ramach realizacji zadania została wykonana dokumentacja projektowo-kosztorysowa zabytku – figury św. Jana Nepomucena znajdującej się na zabytkowym rynku w Toszku. Realizacja zadania miała na celu przywrócenie walorów historycznych i estetycznych pomnika, co podniosłoby atrakcyjność infrastruktury zabytkowej oraz poprawić walory estetyczne przestrzeni publicznej w centrum miasta. Efektem podjętych działań jest zabezpieczenie pomnika przed dalszymi działaniami destrukcyjnymi.

Rysunek 4

Zdjęcie z widokiem na pomnik św. Jana Nepomucena na rynku w Toszku (przed remontem)

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Dodatkowo Gmina Toszek przyłączyła się do ogólnopolskiego projektu (kampanii) „Pod białą-czerwoną” pod honorowym patronatem Prezesa Rady Ministrów. W ramach projektu otrzymano dofinansowanie w wysokości 3.230,00 zł (równoznaczne z kwotą wnioskowaną) z przeznaczeniem na zakup i montaż masztu flagowego – przedsięwzięcie zostało zrealizowane w 2022 r., maszt znajduje się na terenie Szkoły Podstawowej nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku. Całkowity koszt obejmuje także wydatki związane z pozyskaniem mapy do celów projektowych i wyniósł on 3.371,00 zł.

Rysunek 5

*Zdjęcie z widokiem na podniesienie flagi na maszcie
przy Szkole Podstawowej nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku*

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

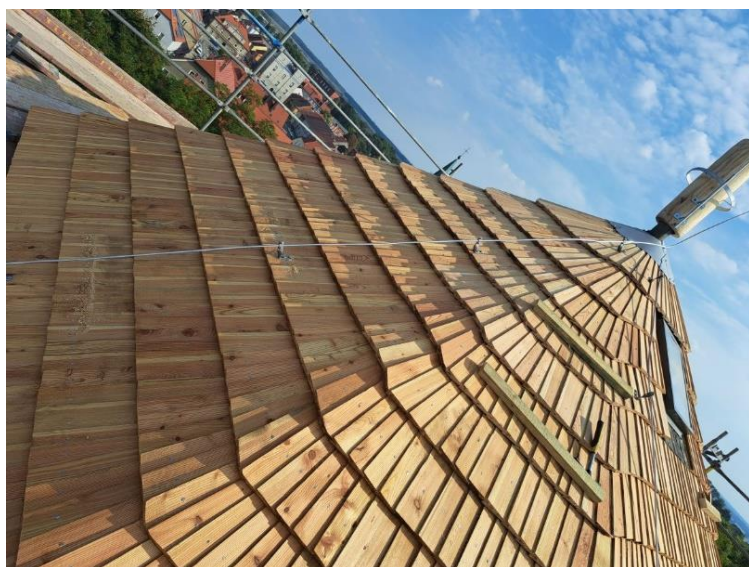
Rok 2023

W ramach Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek:

- a) wykonano przebudowę i remont instalacji hydrantowej dla budynku bramnego oraz budynku stajni toszeckiego zamku – całkowity koszt inwestycji wyniósł 127.920,00 zł. W roku 2022 (od maja do października) wykonano część I remontu, obejmującą wymianę wszystkich hydrantów na nowe oraz wymianę rur (podłączeń hydrantowych, podziemnych), ze względu na warunki pogodowe nie było możliwe zakończenie wszystkich robót ziemnych w 2022 r., tym samym inwestycja została zakończona w roku 2023;
- b) remont dwóch wież w budynku bramnym zamku w Toszku (w 2022 roku wykonano projekt, realizacja nastąpiła w roku 2023) – całkowity koszt inwestycji to 216.996,60 zł, z czego 135.000,00 zł zostało dofinansowane przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Województwa Śląskiego;

Rysunek 6

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

DOTACJA CELOWA ŚLĄSKIEGO
WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW
W KATOWICACH NA DOFINANSOWANIE PRAC
KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH
LUB ROBÓT BUDOWLANYCH PRZY ZABYTKU

„REMONT DWÓCH WIEŻ W BUDYNKU BRAMNYM
ZAMKU W TOSZKU”

DOFINANSOWANIE
135 000,00 ZŁ

CAŁKOWITA WARTOŚĆ
216 996,60 ZŁ

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

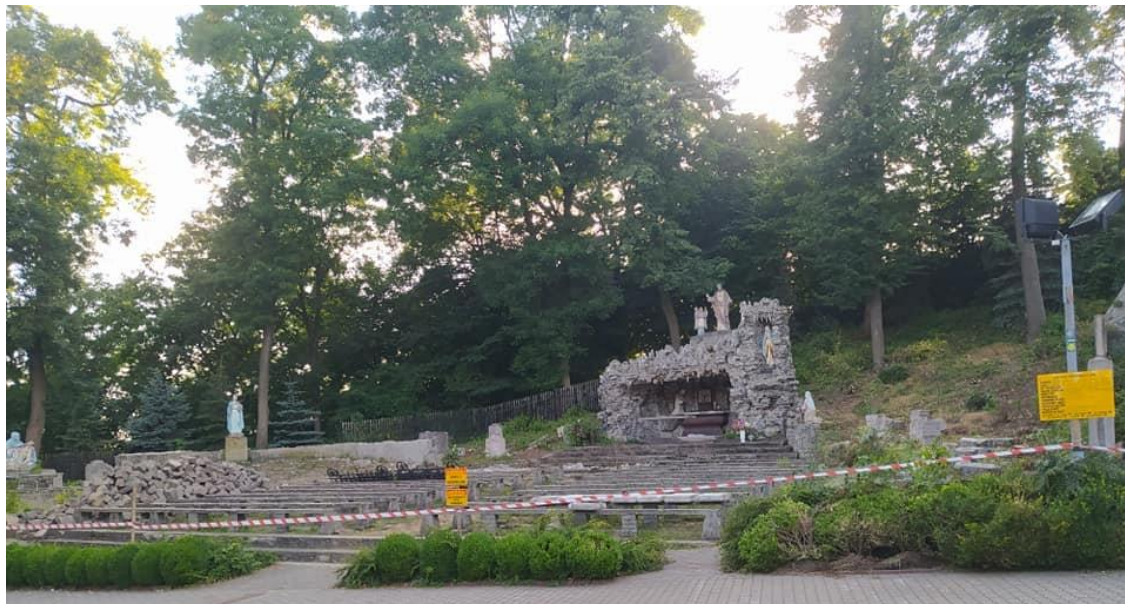
- c) złożono wnioski o dofinansowanie prac konserwatorskich, robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego:
- w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków - edycja 1. o dofinansowanie zadań:
 - „Wykonanie prac konserwatorskich przy pomniku św. Jana Nepomucena na rynku w Toszku wraz z towarzyszącymi robotami budowlanymi” - całkowity koszt inwestycji oszacowano na 145.755,00 zł, z czego wartość otrzymanego dofinansowania wyniosła: 142.839,90 zł. W 2023 r. w ramach w/w zadania wykonano/opracowano dokumentację projektową, a do realizacji przedsięwzięcia przystąpiono w roku 2024;
 - *Remont I i II piętra Urzędu Miejskiego w Toszku* - całkowity koszt inwestycji oszacowano na 860.000,00 zł, z czego wartość otrzymanego dofinansowania wyniosła: 842.800,00 zł, jednak nie więcej niż 98% kosztów kwalifikowanych, do realizacji przedsięwzięcia przystąpiono w roku 2024;
 - w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków - edycja 2. o dofinansowanie zadań:
 - *Wymiana stolarki okiennej w budynku bramnym Zamku w Toszku* - edycja 2., wartość całkowita projektu: 470.000,00 zł, kwota wnioskowana: 460.600,00 zł - wniosek otrzymał dofinansowanie (planowany termin realizacji przypada na lata 2024/2025);
 - *Remont elewacji kościoła św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku* - wartość całkowita projektu: 380.000,00 zł, kwota wnioskowana: 372.400,00 zł - wniosek otrzymał dofinansowanie;
 - do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego złożono wnioski o dofinansowanie zadań pod nazwą:
 - *Aktywna Przestrzeń Kreatywności* - koszt projektu oszacowano na 46.150,00 zł, w tym wnioskowana kwota dotacji wyniosła 36.850,00 zł. Zgodnie z decyzją Ministerstwa kwota faktycznie udzielonej dotacji to 24.000,00 zł, zmieniono zatem zakres planowanych prac dostosowując je do kwoty otrzymanej dotacji - koszt projektu po zmianach wyniósł 30.080,00 zł (realizacja w 2024 r.);
 - *Czytam! Nowocześnie!* - koszt projektu oszacowano na 36.400,00 zł, w tym wnioskowana kwota dotacji wyniósł 28.400,00 zł. Zgodnie z decyzją Ministerstwa kwota faktycznie udzielonej dotacji to 19.800,00 zł, zmieniono zatem zakres planowanych prac dostosowując je do kwoty otrzymanej dotacji - koszt projektu po zmianach wyniósł 26.800,00 zł (realizacja w 2024 r.);
 - *Podróż przez kulturę i sztukę* - koszt projektu oszacowano na 48.800,00 zł, w tym wnioskowana kwota dotacji wyniosła 38.900,00 zł - tyle też opłacono (realizacja w 2024 r.).

W tym miejscu sprawozdania warto również zwrócić uwagę na trwające w okresie sprawozdawczym prace prowadzone przez Parafię pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku w ramach zadania: „Przebudowa grotty i placu przy kościele parafialnym w Toszku”. Kościół parafialny pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej wraz z całym wyposażeniem wnętrza i otoczeniem w ramach ogodzenia stanowi zabytek nieruchomy wpisany do rejestru zabytków, w związku z czym podlega rygorom ochrony konserwatorskiej, a wszelkie działania podejmowane przy nim wymagały pozwolenia śląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Grota lurdzka powstała w 1919 r. i jest elementem, który dopełnia przestrzeń wokół toszeckiego kościoła.

Rysunek 7

*Zdjęcie z widokiem na grootę lurdzką
przy kościele parafialnym pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku*

*źródło: archiwum Parafia św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku
<https://parafia-toszek.pl/remont-groty-parafialnej>*

2) Zadanie: „Remont w budynku Urzędu Miejskiego w Toszku - remont korytarzy na I i II piętrze”

Rysunek 8

Zdjęcie z widokiem na budynek Urzędu Miejskiego w Toszku

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

W okresie sprawozdawczym złożono wnioski o dofinansowanie prac konserwatorskich, robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków – edycja 1. o dofinansowanie zadania pn.: „Remont I i II piętra Urzędu Miejskiego w Toszku” - całkowity koszt inwestycji oszacowano na 860.000,00 zł, z czego wartość otrzymanego dofinansowania wyniosła: 842.800,00 zł, jednak nie więcej niż 98% kosztów kwalifikowanych, do realizacji przedsięwzięcia przystąpiono w roku 2024.

Zakres koniecznych do wykonania prac obejmował m.in.:

- wymianę instalacji C.O,
- rozbiórki demontaże,
- wymianę stolarki drzwiowej,
- wymianę poręczy schodowych i barierek oraz innych elementów uzupełniających,
- wymianę posadzki,
- wykończenie powierzchni ścian.

3) Zadanie: „Uaktualnienie uchwały w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków o obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków

W roku 2023 przystąpiono do aktualizacji uchwały w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie gminy Toszek.

W dniu 28 maja 2024 r. Rada Miejska w Toszku podjęła Uchwałę nr II/18/2024 w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub ujętych w gminnej ewidencji zabytków, położonych na terenie gminy Toszek (Dz. Urz. Woj. Śl z 2024 r. poz. 4122).

2. Kierunek działania II.4 „Współpraca z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych mająca na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania substancji mieszkaniowej”

1) Zadanie: Współorganizacja lub uczestnictwo w szkoleniach dotyczących procedur prawnych związanych z finansowaniem zabytków, konserwacji, możliwości sposobów aplikowania o środki na zabytki

W okresie sprawozdawczym pracownicy Urzędu Miejskiego w Toszku na bieżąco informowali zarówno organizacje pozarządowe, osoby fizyczne, jak i jednostki organizacyjne o możliwości pozyskania zewnętrznych środków finansowych na działania związane z ochroną zabytków i opieką nad nimi. Informacje przekazywane były telefonicznie, pocztą elektroniczną oraz przy wykorzystaniu strony internetowej www.toszek.pl, gminnej gazety samorządowej oraz mediów społecznościowych.

2) Zadanie: Doradztwo w postępowaniach związanych z pozyskaniem funduszy zewnętrznych

Informacje dotyczące możliwości pozyskania funduszy zewnętrznych na zadania związane z opieką nad zabytkami były przekazywane pocztą elektroniczną oraz przy wykorzystaniu strony internetowej www.toszek.pl i mediów społecznościowych.

3. Kierunek działania II.5 „Współpraca z rządowymi służbami ochrony zabytków”

1) Zadanie: Uzgodnienie wspólnych działań związanych z uświadamianiem prawnym właścicieli obiektów zabytkowych, jak i uczestnictwo w dokonywanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wizjach i przeglądach obiektów zabytkowych

Na wszelkie remonty i prace przy zabytkach Gmina Toszek, a także Centrum Kultury „Zamek w Toszku” zwracały się o wydanie stosownych pozwoleń do Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach i na ich podstawie prowadzono prace remontowe i konserwatorskie.

Logo Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Katowicach

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Pracownicy Urzędu Miejskiego uczestniczyli w wizjach dokonywanych przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach, który sprawował stały nadzór nad remontami i zmianami dokonywanymi przy obiektach Zamku i Urzędu Miejskiego w Toszku.

W tym miejscu sprawozdania należy również zwrócić uwagę na współpracę z Policją i jednostkami Straży Pożarnej. Uzgodnienia w sprawie współpracy z Policją powinny być dokonywane przez administratorów lub właściciela/li poszczególnych zabytków. Dotyczy to w głównej mierze przedstawicieli kościoła ze względu na sakralny charakter obiektów ruchomych, również co do ochrony przeciwpożarowej – to na administratorze, bądź właścicielu zabytkowego obiektu nieruchomego ciąży sposób jego ochrony od ognia.

Problemem mogą okazać się obiekty opuszczone, niezamieszkałe i pozostawione bez nadzoru, czego najlepszym przykładem jest browar toszecki. Ochrona przeciwpożarowa oparta jest głównie na standardowych działaniach ratowniczo-gaśniczych podejmowanych z chwilą wezwania jednostek Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczej Straży Pożarnej z chwilą pojawienia się już zagrożenia.

Szczegóły dotyczące ochrony przeciwpożarowej zawarte są w instrukcjach bezpieczeństwa pożarowego danych instytucji. Ponadto jednostki organizacyjne posiadają polisy ubezpieczeniowe, które obejmują swym zasięgiem również kradzież mienia.

Urząd Miejski w Toszku posiada system oddymiania oraz system alarmowy, które systematycznie poddawane były obowiązkowym przeglądom.

Ponadto w okresie sprawozdawczym Gmina Toszek dofinansowywała dodatkowe służby patrolowe realizowane przez funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Gliwicach oraz współpracowała z jednostkami ochotniczych straży pożarnych z terenu gminy Toszek. Urząd Miejski w Toszku ma podpisaną polisę ubezpieczeniową obejmującą różne aspekty bezpieczeństwa, także te w zakresie ochrony przeciwpożarowej.

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Wieża zamkowa posiada system oddymiania, który każdego roku jest poddawany przeglądowi, tak samo jak system alarmowy, pozostałe budynki są zabezpieczone zamykanymi drzwiami, kratami zamykanymi na kłódki, zatrudniony jest również dozorca.

Ponadto w okresie sprawozdawczym dokonano przebudowy i remontu instalacji hydrantowej dla budynku bramnego i budynku stajni na zamku w Toszku.

§ 3. PRIORYTET III: SPRAWNE I NOWOCZESNE ZARZĄDZANIE ZASOBEM DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

1. Kierunek działania III. 6 Wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczych miasta w tworzeniu oferty turystycznej

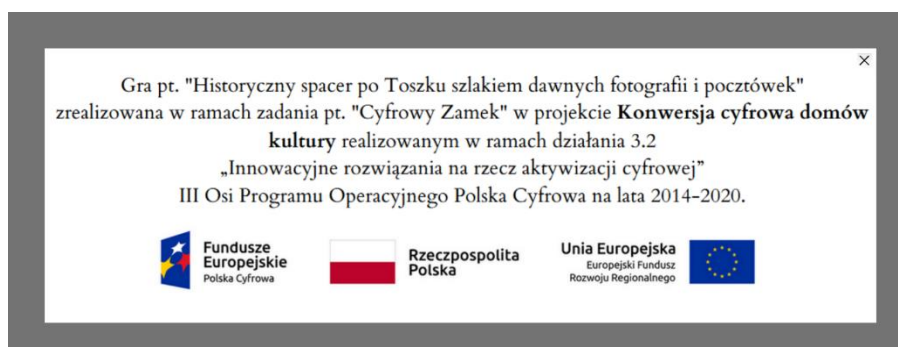
Oferta turystyczna Zamku w Toszku budowana jest w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze zabytkowego obiektu. Zamek w Toszku jest jednym z punktów na szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczym. W Centrum Kultury „Zamek w Toszku” działa Centrum Ekspozycji Historycznych, które mieści się w zamkowej wieży. Jest ono dostępne dla turystów w wyznaczonych dniach i godzinach. Centrum Kultury „Zamek w Toszku” organizuje liczne wydarzenia kulturalno-edukacyjne, imprezy plenerowe (Brewerie i Noc Muzeów, Niedzielne Rodzinne Zwiedzanie, Nocne zwiedzanie wieży) wystawy, spotkania z ciekawymi osobami mające na celu promowanie lokalnej historii i wzbogacanie ekspozycji stałych oraz czasowych. Bierze także udział w targach turystycznych w Zabrze, Chorzowie, Opolu, Koszęcinie.

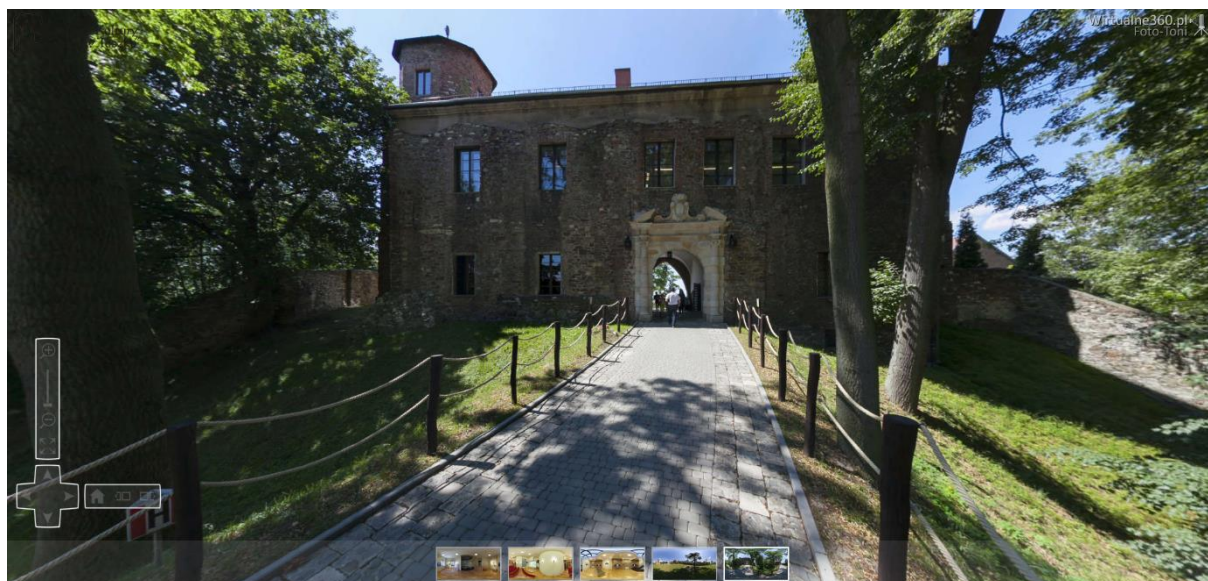
Centrum Kultury „Zamek w Toszku” jest członkiem grupy LGD Leśna Kraina Górnego Śląska oraz Śląskiej Organizacji Turystycznej, posiada także certyfikat Marki Lokalnej.

W 2023 roku powstał wirtualny spacer wraz z elementami gry terenowej promujący Toszek, jego historię, dziedzictwo kulturowe. Spacer jest dostępny na goglach VR (biblioteka i zamkowa wieża) i w przeglądarce internetowej pod adresem spacer.zamektoszek.eu

Rysunek 10

Screen ze strony internetowej spacer.zamektoszek.eu

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Centrum Kultury „Zamek w Toszku” pozyskało w 2021 r. środki z Fundacji BGK (Banku Gospodarstwa Krajowego) z programu „Moja Mała Ojczyzna” na realizację projektu „Zielony kącik aktywności społecznej”, który został zrealizowany w 2022 r. Projekt zagospodarowania części dziedzińca zamkowego związany z rewaloryzacją zieleni i elementów małej architektury.

Rysunek 11

Zdjęcie z widokiem na „Zielony kącik aktywności społecznej”

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

W latach 2022-2023 Urząd Miejski w Toszku zrealizował projekt pn. „*Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek*” dofinansowany z Programu Operacyjnego „*Infrastruktura i Środowisko*” na lata 2014-2020 2.5. Poprawa jakości środowiska miejskiego. Wartość projektu: 4.737.456,33 zł, dofinansowanie 3.482.509,35 zł.

Zakres projektowy inwestycji obejmował 5 obszarów znajdujących się na terenie miasta Toszek:

- 1) obszar 1 – Skwer przy ul. Tarnogórskiej;
- 2) obszar 2 – Skwer przy ul. Krasińskiego;
- 3) obszar 3 – Skwer przy ul. Morcinka
- 4) skwer 4 – tzw. Park Guttmanna – obszar przy cmentarzu parafialnym w Toszku przy ul. Dworcowej;
- 5) skwer nr 5 – Podzamcze.

Dokumentacja projektowa w wymaganym zakresie, tj. dla obszaru skweru nr 4, została pozytywnie zaopiniowana przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach oraz dla obszaru skweru nr 5 – Podzamcze uzyskano wymagane pozwolenia prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru.

Rysunek 12

Rysunek planu odnowienia zieleni w ramach zadania:
„Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek”

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Rewitalizacją objęte zostały dwa parki w Toszku. Pierwszy - objęty częściowo ochroną konserwatorską to park za zamkiem. Rewitalizacji poddana została ścieżka, wykonano oświetlenie oraz posadowiono ławki wraz z koszami na odpady.

W pozostałej części również rewitalizacji poddano ścieżki wraz z małą architekturą oraz zrewitalizowano zieleni (nasadzenia nowych roślin).

Rysunek 13

Odnowiony teren podzamcza po zakończeniu prac

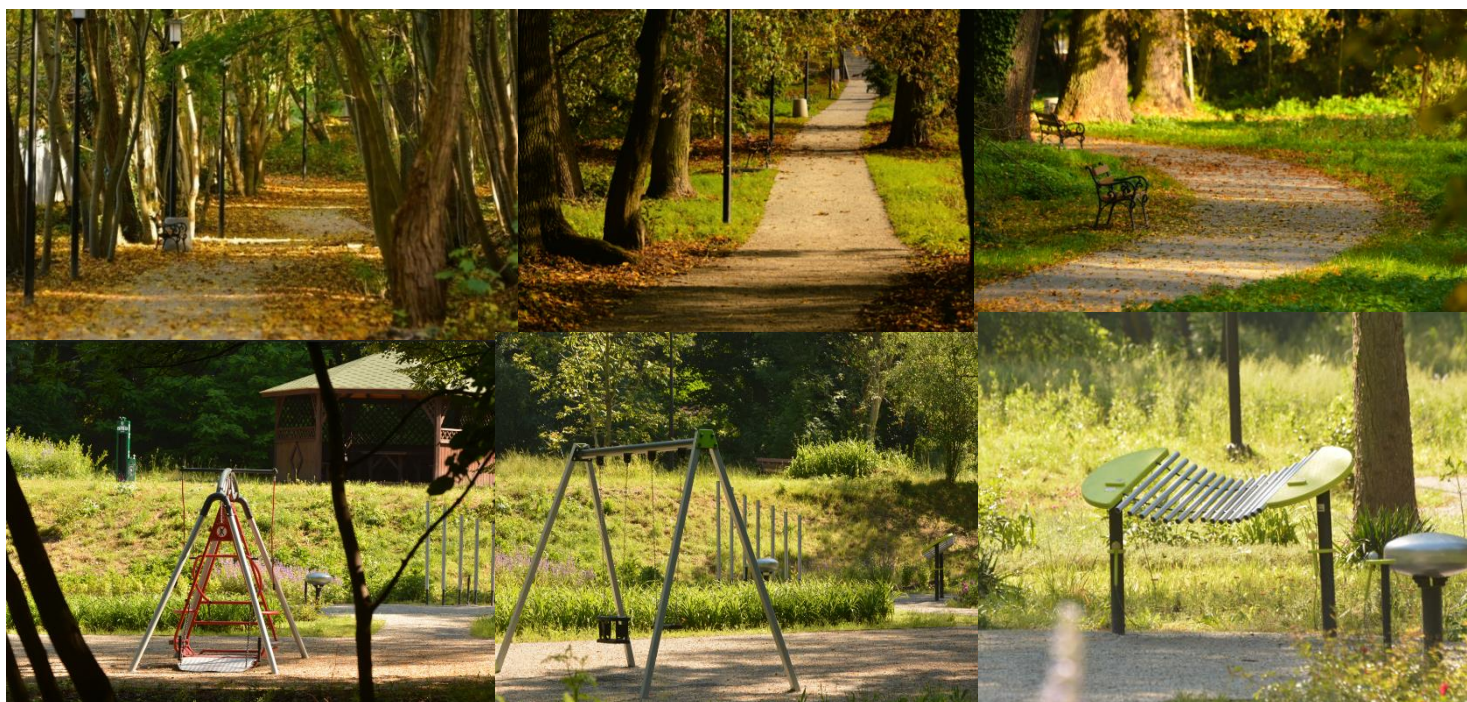

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

W drugim parku, który przylega do strefy ochrony konserwatorskiej - przy dolnym dworze w Toszku wykonano rewitalizację ścieżek wraz małą architekturą, wykonano oświetlenie oraz nasadzenia zieleni. Powstała tam również strefa integracji dla osób z niepełnosprawnościami pozwalająca na interakcję międzypokoleniową.

Rysunek 14

Odnowiony Park dr Ludwiga Guttmana w Toszku (obszar przy cmentarzu)

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Rysunek 15

Skwer przy ul. Tarnogórskiej w Toszku po rewitalizacji

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Rysunek 16

Skwer przy ul. Krasińskiego w Toszku

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Rysunek 17

Skwer przy ul. G. Morcinka w Toszku

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Oferta turystyczna Zamku w Toszku budowana była w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze zabytkowego obiektu. W okresie sprawozdawczym organizowane były letnie rodzinne zwiedzanie wieży zamkowej. Uczestnicy wydarzeń poznali historię i legendy Toszka.

Ponadto na terenie gminy Toszek istnieją dwie ścieżki przyrodniczo-kulturowe:

- a) ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza Fazaniec, położona na północno-wschodnim obszarze Gminy, która obejmuje najlepiej zachowane siedliska o znaczeniu europejskim. W lesie tym zachowały się stare drzewostany dębowe, grabowe i bukowe, w których drzewa osiągnęły wiek ponad 210 lat;

Rysunek 18

Zdjęcie oznaczenia ścieżki Fazaniec w Toszku

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- b) Szlak Via Regia – droga św. Jakuba – odcinek paneuropejskiej trasy dawnego szlaku pielgrzymkowego, który prowadzi z Europy Wschodniej do Santiago de Compostela w Hiszpanii przebiegającej przez Toszek, a oznaczony muszlą.

Rysunek 19

Logo oznaczające szlak pielgrzymkowy - muszla

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Poza trasami turystycznymi mającymi swoje odnogi w całej Europie, teren gminy Toszek przecinają lokalne drogi turystyczne wiodące przez ciekawe pod względem historycznym zakątki, do których można zaliczyć:

- a) szlaki piesze:
 - Szlak Powstańców Śląskich (niebieski);
 - Szlak Okrężny wokół Gliwic (żółty);
 - Szlak Stulecia Turystyki (zielony);
- b) trasy rowerowe:
 - w poszukiwaniu Złotej Kaczki;
 - kot;
 - Razem czy osobno;
 - Szlak Zabytków Ziemi Toszeckiej.

W okresie 2022–2023 wykorzystywano zrealizowany w poprzednich latach projekt pn. „Wzrost atrakcyjności i promocji Gminy Toszek poprzez wyeksponowanie szlaku historyczno-zabytkowo-przyrodniczego i stworzenie kompleksowej oferty turystycznej” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020, w którym wyeksponowano 17 charakterystycznych i historycznych miejsc związanych z wielokulturowością gminy, tj.:

- a) Zamek i Pałac Guradze;
- b) Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku;
- c) Rynek (Nepomucen, Ratusz, Szlak Jakuba) w Toszku;
- d) Synagoga ul. Piastowska w Toszku;
- e) Dom urodzenia Guttmanna, tablica pamiątkowa na budynku przy ul. Gliwickiej 34, z boku od strony ul. Młyńskiej w Toszku;
- f) Szpital w Toszku;
- g) Szpital Cmentarz komunalny (ewangelicki), ul. Wielowiejska w Toszku;
- h) Cmentarz żydowski, ul. Wielowiejska w Toszku;
- i) Zbiorowa mogiła ofiar obozu NKWD ul. Wielowiejska w Toszku;
- j) Kościół ewangelicki i klasztor przy ul. Strzeleckiej w Toszku;
- k) Szkoła i poczta, ul. Dworcowa w Toszku;
- l) Kaplica św. Barbary w Toszku;
- m) Dolny dwór i Dom Bractwa Kurkowego, ul. Strzelecka 23 w Toszku;
- n) Kotulin, teren szkoły;
- o) Ligota Toszecka przy kaplicy;
- p) Pniów przy ul. Wiejskiej przed kościołem;
- q) Paczyna przy kościele, ul. Wiejska.

Rysunek 20

**Zdjęcie mapy szlaku kulturowego
promującego zabytki na terenie Gminy Toszek**

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Rozpowszechnianie wiedzy o szlakach kulturowych promujących zabytki na terenie regionu odbywało się poprzez portal społecznościowy Miasta i Gminy Toszek oraz stronę www.toszek.pl, a także w samorządowej gazecie „Po troszku o Toszku”.

Na terenie Gminy Toszek są postawione tablice informacyjne z zaznaczonymi trasami rowerowymi oraz szlakami turystycznymi (tablica na skwerku przy ul. Tarnogórskiej w Toszku oraz tablica przy drodze prowadzącej na Zamek – ul. Zamkowa, Toszek).

Zamek jest jedynym obiektem zabytkowym leżącym na terenie gminy Toszek, który jest oznakowany. Na jego terenie, który jest czynną atrakcją turystyczną, można znaleźć opis dotyczący historii Zamku, posłuchać w języku polskim, niemieckim i angielskim, a także w wersji dla dzieci informacji o poszczególnych częściach obiektu. Pomieszczenia zamku są nazwane i opisane.

Uczniowie szkół podstawowych, a także dzieci uczęszczające do przedszkoli korzystają z wyznaczonych ścieżek dydaktycznych podczas spacerów, czy zajęć edukacyjnych poznając w ten sposób walory przyrodnicze i krajobrazowe.

2. Kierunek działania III. 7 Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni

- 1) Zadanie: „ Prowadzenie prac porządkowo-pielęgnacyjnych na cmentarzach:**
 - a) Opieka nad grobami i pomnikami ofiar wojny na cmentarzach parafialnych,**
 - b) Kontynuacja prac związanych z opieką i porządkowaniem miejsc zabytkowych przez nauczycieli i uczniów szkół.”**

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku

W okresie sprawozdawczym nauczyciele i uczniowie szkoły klas IV – VIII wykonywali prace porządkowe, składali kwity i palili znicze przy starych zabytkowych pomnikach na cmentarzu parafialnym. Prace wykonywane były systematycznie, szczególnie z okazji świąt patriotycznych i religijnych

Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Pniowie

Szkolne Koło Wolontariatu wraz z opiekunem w listopadzie przeprowadziło prace porządkowo-pielęgnacyjne na cmentarzu Parafialnym w Pniowie. Młodzież z klasy VIII zajmowała się grobami i pomnikiem ofiar wojennych.

Tradycją szkoły są organizowane rajdy rowerowe dla uczniów klas IV - VIII, które poprzedzono wyznaczeniem ścieżki dydaktycznej. Trasa była dokładnie zaplanowana, dopasowana do możliwości uczniów i bogata w ciekawe obiekty, aby w czasie przerwy uczestnicy mogli zobaczyć jakieś ciekawe obiekty.

Obchody Dnia Odzyskania Niepodległości

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- 2) **Zadanie: „Opieka nad miejscami pamięci narodowej:**
a) **Współpraca z instytucjami sprawującymi opiekę nad miejscem upamiętnienia ofiar obozu NKWD w Toszku”.**

Na podstawie podpisanego porozumienia zawartego pomiędzy Wojewodą Śląskim a Gminą Toszek nr SO.IX-5018-B/127/07 z dnia 3 kwietnia 2007 r. w sprawie powierzenia opieki nad grobami wojennymi oraz otrzymanej dotacji w kwocie 500,00 zł na rok, każdorazowo były przeprowadzone przez firmę zewnętrzną PHU IWA Regina Iwan z siedzibą w Toszku prace oczyszczające i pielęgnacyjne mające na celu utrzymanie

porządku i pielęgnacji terenu wokół Grobu Zbiorowego ofiar NKWD w Toszku przy ul. Wilkowickiej.

Rysunek 22

*Miejsce upamiętnienia ofiar obozu NKWD
w Toszku*

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

W latach 2022-2023 uczniowie i nauczyciele Szkoły Podstawowej im. Królowej Jadwigi w Pniowie, w tym uczniowie Szkolnego Koła Wolontariatu kontynuowali prace związane z opieką i porządkowaniem miejsc zabytkowych. Opiekowali się pomnikami ofiar wojny na cmentarzu parafialnym w Pniowie. Prowadzili prace porządkowe przy pomniku poległym podczas I wojny światowej.

§ 4. PRIORYTET IV: DZIAŁANIA EDUKACYJNE SKIEROWANE DO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH W CELU BUDOWANIA TOŻSAMOŚCI KULTUROWEJ ORAZ PROMOCJA ZEWNĘTRZNA WARTOŚCI KULTUROWYCH REGIONU

1. Kierunek działania IV. 8 Kształcenie i edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków

Urząd Miejski w Toszku

W okresie sprawozdawczym Urząd Miejski w Toszku podejmował zadania i współpracował przy realizacji wielu przedsięwzięć w zakresie kształcenia i edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych na rzecz ochrony zabytków. Poniżej przedstawiono wybrane zadania.

Rok 2022

- Organizacja sesji historycznej podsumowującej konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych z Powiatu Gliwickiego pn.: „*Śląskie Stroje Ludowe*”.

Patronat nad wydarzeniem objęli:

- Jakub Chelstowski - Marszałek Województwa Śląskiego,
- Jarosław Wieczorek - Wojewoda Śląski,
- Grzegorz Kupczyk - burmistrz Toszka,
- Muzeum w Gliwicach,
- Związek Górnośląski.

Uczestnikami byli uczniowie ze szkół podstawowych z terenu gminy Toszek oraz powiatu gliwickiego - 100 osób.

Rysunek 23

Fotorelacja z sesji historycznej podsumowującej konkurs plastyczny pn.: „Śląskie Stroje Ludowe”

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Rok 2023

- Organizacja sesji historycznej poświęconej wydarzeniu z okazji 340. Rocznicy Odsieczy Wiedeńskiej w Gliwicach skierowana dla uczniów szkół podstawowych z Gliwic i powiatu gliwickiego.

Rysunek 24

Fotorelacja z sesji historycznej pn.: „340. Rocznica Odsieczy Wiedeńskiej”

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- Organizacja ogniska patriotycznego „O rycerstwie spod kresowych stanic o obrońcach naszych polskich granic” (warsztaty z husarią na dziedzińcu toszeckiego zamku). Uczestnikami byli mieszkańcy gminy Toszek, goście, harcerze.
- Obchody 11 listopada przy współudziale uczniów ze szkół podstawowych z gminy Toszek – projekt „Pod biało-czerwoną”.
Uczestnicy: uczniowie ze szkół podstawowych z gminy Toszek oraz powiatu gliwickiego, mieszkańcy Toszka.

Fotorelacja z wydarzenia „Pod biało-czerwoną”

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

We wszystkich placówkach oświatowych Gminy Toszek prowadzona była edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego w taki sposób, aby przekazywać i systematycznie pogłębiać wiedzę o dziedzictwie kulturowym i jego wartości, a także wykształcić przekonanie o konieczności zachowania tradycji i szacunku dla dóbr kultury. Podejmowano planowe i okolicznościowe działania, których celem było kształtowanie współodpowiedzialności za pielęgnowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym przed ich niszczeniem.

Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Pniowie

Podczas zajęć wychowawczych, jak również wycieczek szkolnych bliższych czy dalszych odbywały się rozmowy z wychowankami na temat zabytków i konieczności ich poszanowania. Poruszano również kwestie związane z konsekwencjami prawnymi w sytuacji zniszczenia obiektów zabytkowych oraz jak należy się zachować, gdy jest się świadkiem ich dewastacji bądź niewłaściwego użytkowania.

Ponadto uczniowie szkoły wzięli udział:

- w Narodowym Czytaniu „Nad Niemnem” Elizy Orzeszkowej;

- w październiku 2023 r. odbyła się uroczysta akademie z okazji Dnia Patronki Szkoły. Uczniowie wcielili się w role przedstawiając najważniejsze wydarzenia z życia Królowej Jadwigi. Przy tej okazji poruszony został również temat związany z historią szkoły.
- w uroczystościach szkolnych upamiętniających historyczne wydarzenia: akademie z okazji rocznicy odzyskania niepodległości 11 listopada i Konstytucji 3-go Maja. Tradycyjnie już od kilku lat biorą udział w inicjatywie „Szkoła do Hymnu”;
- w sesji historycznej upamiętniającej wydarzenia: „*Venimus, vidimus, Deus vicit - Przybyliśmy, zobaczyliśmy, zwyciężył Bóg, 340 – rocznica odsieczy wiedeńskiej i pobytu Króla Jana III Sobieskiego w Gliwicach*” - wzięli udział w organizowanym przy tej okazji konkursie zajmując czołowe miejsca;
- w konkursie Gwary Śląskiej oraz Konkursie Pieśni, Piosenki i Muzyki Patriotycznej organizowanej przez Centrum Kultury „Zamek w Toszku”.

Szkoła na bieżąco starała się promować Gminę Toszek w szczególności poprzez organizowanie imprez środowiskowych - Kiermasz Bożonarodzeniowy i Wielkanocny, współpracując z Radą Sołecką oraz Kołem Gospodyń Wiejskich z Pniowa. Całe rodziny angażowały się w przygotowywanie świątecznych, tradycyjnych ozdób, a o bożonarodzeniowych tradycjach przypomnieli najmłodszy w czasie występu artystycznego.

Zagadnienia związane z ochroną zabytków i dziedzictwem kulturowym były na stałe wpisane w działalność szkoły i umieszczane w programie wychowawczo-profilaktycznym. Organizowano wyjścia klasowe, wycieczki szkolne nastawione były przede wszystkim na poznawanie historii Pniowa, gminy Toszek, powiatu gliwickiego, jak również całej Polski.

Uczniowie czterokrotnie korzystali z dofinansowania w ramach programu „Poznaj Polskę”

- jesienią 2022 roku klasy I – III (27 uczniów) uczestniczyły w wycieczce do Krakowa zwiedzając Zamek Królewski na Wawelu i Dom Długosza. Uczniowie korzystali z dofinansowania Ministerstwa w wysokości 4.816,00 zł;
- jesienią 2022 roku uczniowie klas starszych odwiedzili Muzeum Pamięci Mieszkańców Ziemi Oświęcimskiej i pod okiem przewodnika poznawali historię ze szczególnym uwzględnieniem okresu II wojny światowej. Odwiedzili również Radiostację Gliwicką i dowiedzieli się, czym była “prowokacja gliwicka”. Koszt uzyskanego dofinansowania to 4.531,00 zł;
- wiosną 2023 roku odbyła się dla młodszych wycieczka do Warszawy, gdzie uczestnicy odwiedzili Centrum Nauki Kopernik i Archikatedrę św. Jana Chrzciciela (koszt dofinansowania to 5.000,00 zł);
- starsze klasy korzystając z dofinansowania w wysokości 15.000,00 zł - mogły pojechać na trzydniową wycieczkę Kraków – Zakopane – Wieliczka, gdzie zwiedzali miasto trasą - „Historyczny zespół miasta”(Barbakan, Brama Floriańska, Rynek, Ratusz, Sukiennice, Bazylika Mariacka, Wzgórze Wawelskie, Katedra na Wawelu). W Zakopanem spacerowali po Krupówkach, byli na cmentarzu na Pęksowym Brzyzku, natomiast w Wieliczce spędzili czas w Kopalni Soli i Muzeum Żup Krakowskich, w którym znajdują się liczne górnicze zabytki.

1) Zadanie: Dążenie do organizacji imprez dotyczących rocznic historycznych oraz innych wraz z kontynuowaniem dotychczas organizowanych:

a) kontynuacja organizacji imprez historyczno-edukacyjnych

Publiczne Przedszkole w Toszku

- obchody Święta Konstytucji 3 Maja (udział wzięły dzieci z wszystkich grup przedszkolnych);
- udział w akcji MEN „Szkoła pamięta” – spotkanie z historykiem Grzegorzem Kamińskim na zamku w Toszku przy tablicy upamiętniającej Powstańców Śląskich oraz tablicy „Tobie Polsko”. Kształcenie postaw patriotycznych, pielęgnowanie pamięci o polskich bohaterach. Zapalenie zniczy w miejscu pamięci poświęconym Ofiarom Wojen. Udział w akcji wzięły dzieci 5-6 letnie;
- obchody Święta Niepodległości;
- „Szkoła do hymnu” – udział w akcji MEN (udział wzięły wszystkie dzieci);
- pozyskanie z Instytutu Pamięi Narodowej gier „Polak Mały” oraz puzzli powstańczych dla przedszkola;
- udział w uroczystości organizowanej przez Urząd Miejski w Toszku „Pod biało-czerwoną”;
- występ dzieci (8 przedszkolaków) na uroczystości z okazji Narodowego Dnia Powstań Śląskich;
- zwiedzanie Muzeum w Starej Szkole.

- Udział uczniów ze szkół z terenu gminy Toszek w powiatowym konkursie plastyczno- historycznym „340. ROCZNICA ODSIECZY WIEDEŃSKIEJ I POBYTU KRÓLA JANA III SOBIESKIEGO W GLIWICACH”

Rysunek 26

Fotorelacja z sesji historycznej pn.: „340. Rocznica Odsieczy Wiedeńskiej i pobytu Króla Jana III Sobieskiego w Gliwicach”

Sprawozdanie z realizacji
„Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy miejsko-wiejskiej Toszek na lata 2022–2025”
 za okres 2022-2023

Wyniki powiatowego konkursu plastyczno-historycznego
 340. ROCZNICA ODSIECZY WIEDEŃSKIEJ
 I POBYTU KRÓLA JANA III SOBIESKIEGO W GLIWICACH
 Kategoria klasy 4-5

GRAND PRIX

Emilia Polczyk

Szkoła Podstawowa
 im. Królowej Jadwigi
 w Pniowie

ORGANIZATOR
 KONKURSU

GMINA
 TOSZEK

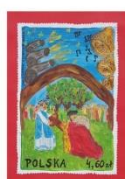
I miejsce

Aleksandra Kozłowska
 SP nr 39 w Gliwicach

II miejsce

Milena Olszowy
 ZSP w Poniżowicach

III miejsce

Piotr Wycisk
 SP im. Ireny Sendler w Toszku

Wyróżnienie

Kamil Gałązka
 SP im. Królowej Jadwigi
 w Pniowie

Uroczyste wręczenie nagród odbędzie się
 w piątek, 12 maja 2023 r. na Zamku w Toszku
 podczas Sesji Historycznej.

Wyniki powiatowego konkursu plastyczno-historycznego
 340. ROCZNICA ODSIECZY WIEDEŃSKIEJ
 I POBYTU KRÓLA JANA III SOBIESKIEGO W GLIWICACH
 Kategoria klasy 6-8

GRAND PRIX

Maja Caban

ZSP nr 4 w Gliwicach

ORGANIZATOR
 KONKURSU

GMINA
 TOSZEK

I miejsce

Aleksandra Osadcha
 SP im. Królowej Jadwigi
 w Pniowie

I miejsce

Milena Łukaszek
 ZSP nr 4 w Gliwicach

II miejsce

Natasza Sopała
 SP w Paczynie

II miejsce

Alicja Turkowska
 SP nr 39 w Gliwicach

III miejsce

Michał Wojtas
 ZSP nr 4 w Gliwicach

III miejsce

Oliwia Kubior
 SP w Sierakowicach

III miejsce

Adam Hajbowicz
 SP nr 39 w Gliwicach

Wyróżnienie

Magdalena Woszek
 ZSP w Poniżowicach

Wyróżnienie

Amelia Błaszowska
 ZSP nr 4 w Gliwicach

Uroczyste wręczenie nagród odbędzie się w piątek, 12 maja 2023 r. na Zamku w Toszku podczas Sesji Historycznej.

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Gustawa Morcinka w Toszku

W okresie sprawozdawczym Szkoła Podstawowa nr 2 im. Gustawa Morcinka w Toszku podejmowała wiele inicjatyw dążących do budowania tożsamości kulturowej, a także organizowała różne imprezy dotyczące rocznic historycznych. Warto zwrócić uwagę na cykliczną organizację wydarzenia pn.: „Tydzień z historią”.

W roku 2023 interesującą lekcję historii przedstawili uczniom szkoły zaproszeni goście z Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Toszku. Podczas tego spotkania uczniowie mieli okazję poznać ciekawą historię bractw oraz ich cechów rzemieślniczych. Zostały zaprezentowane: mundur, herb i szpada koronacyjna, która jest ważnym elementem ceremonii przyjęcia nowych braci. W trakcie wydarzenia rozdano również nagrody laureatom konkursu – „Śląsk moja mała ojczyzna” ufundowane między innymi przez Burmistrza Toszka.

Rysunek 27

Zdjęcie z wydarzenia „Śląsk Moja Mała Ojczyzna”

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Kolejnym ważnym wydarzeniem była uroczystość nadania w dniu 24 listopada 2023 r. sztandaru Szkole Podstawowej nr 2 im. Gustawa Morcinka w Toszku. To wielkie wydarzenie otworzyła msza święta w kościele parafialnym, gdzie poświęcono sztandar. Historyczny moment nadania i przekazania sztandaru szkole miał miejsce podczas akademii, na której nie zabrakło znakomitych Fundatorów Sztandaru, przedstawicielei Samorządu i Kuratorium Oświaty oraz wielu gości związanych z szkołą. Honorowi goście i przyjaciele szkoły przybili symboliczne gwoźdźce, po czym sztandar przekazano społeczności szkolnej.

Rysunek 28

*Fotorelacja z wydarzenia nadania sztandaru
w Szkole Podstawowej nr 2 im. Gustawa Morcinka w Toszku*

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

W ramach obchodów 3. Maja zorganizowana została w latach 2022 i 2023 Parada Orkiestr Dętych z udziałem orkiestr dętych z gminy Toszek (Kotulin i Toszek) oraz gościnnej. W wydarzeniach każdorazowo brało udział ok. 500 osób, zarówno dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy, rodziny.

W trzeci weekend maja każdego roku odbywały się Brewerie Toszeckie, które miały na celu promocję historii i kultury średniowiecza - walki rycerskie, pokazy mody średniowiecznej, wykłady ekspertów, pasjonatów na temat wieków dawnych. Turyści mogli wtedy zwiedzać wieżę bezpłatnie. Każdorazowo w imprezie bierze udział około 600 osób, zarówno dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy, rodziny.

Rysunek 29

Plakat promujący XVII Brewerie Toszeckie i Noc Muzeów 2023

**XVII Brewerie
Toszeckie
i Noc Muzeów**

PROGRAM:
14:00 - Otwarcie Brewerii – walki rycerskie, pokazy sokolnicze
– *dziedziniec Zamku*
14:30 - występ zespołu muzyki dawnej Tibiarum Scholares
– *tunel budynku bramnego*
15:00 - wykład /Piotr Michalik/ „Legenda o cystersach z Jemielnicy, tunelach i złotej kaczkę z zamku w Toszku. Co łączyło dawną Jemielnicę z kasztelanią toszecką?” – *sala multimedialna w wieży*
15:45 - wykład /Piotr Kuncze/ „Historyczny człowiek – legendarny święty. Życie, kult, wizerunki św. Jana Nepomucena”
– *sala multimedialna w wieży*
16:15 - pokaz tańca średniowiecznego w wykonaniu Zespołu PULS z Jemielnicy – *scena plenerowa*
16:45 - wykład /Wojciech Kawka/ „Szewcy Jakub i Wenczo oraz ich rzemiosło w średniowiecznym Toszku” – *sala multimedialna w wieży*
17:15 - wykład /Anna Zukowska i Cecylia Jańczuk/ „Sekrety średniowiecznej garderoby” – *sala multimedialna w wieży*
18:00 - Teatrzyk dla rodzin i dzieci pt. „Smocze legendy”, Teatr Krak-Art
– *scena plenerowa*
18:30 - wykład /Roman Ogaza/ „Bartnictwo w średniowiecznej Polsce”
– *sala multimedialna w wieży*

Bezpłatne zwiedzanie wieży zamkowej od 15.00 do 23.00
15.00-17.00 – Gra terenowa dla dzieci i rodziców
– losowanie nagród po teatryku

ATRAKcje I DZIAłANIA TOWARZYSZĄCE:
– kąpiel dla dzieci i rodzin - BEZPŁATNY dmuchaniec,
malowanie buziek, wielkie bańki mydlane, baloniki
– warsztaty ceramiki, pokazy toczenia na kole i wypału raku
– pokaz wyrabiania mąsta przez KGW „Pniowianki”
– spotkanie przy kramie z Cystersami z Jemielnicy
– gry i zabawy średniowieczne, walki rycerskie dla dzieci
– kramy z wyrobami rękodzielniczymi, pszczelarskimi,
ceramicznymi, artystycznymi

GASTRONOMIA: kielbasa z grilla, grochówka, gofry,
lody, szarlotka, ciepłe i zimne napoje.

Mile widziane przebrania małych księżniczek i rycerzy

Zamek w Toszku 20 maja 2023

WSTĘP WOLNY

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W TOSZKU
h.z.g.
Kamil Kasper
Yania Halls & Beauty Anna Czub
Zwyżłol
AUTO-BAK
TVT

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

W majówkę 2022 i 2023 odbył się Plener Malarski z udziałem artystów-plastyków ze Związku Polskich Artystów Plastyków Polska Sztuka Użytkowa - Okręg w Opolu. W plenerze co roku bierze udział ok. 40 osób.

W okresie wakacyjnym organizowano rodzinne zwiedzania zamkowej wieży, a jesienią nocne zwiedzanie wieży. Podczas tego rodzaju imprez można było w atrakcyjny sposób poznać lokalną historię i kulturę. W wydarzeniach każdorazowo bierze udział ok. 100 osób, zarówno dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy, rodziny.

Rysunek 30

Widok na wieżę zamkową

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

W listopadzie współorganizowano obchody Święta Niepodległości. W tym dniu odbywają się koncerty patriotyczne oraz wystawy tematyczne w zamkowej wieży. W wydarzeniu każdorazowo brało udział około 100 osób dorosłych.

W ramach projektu „Zamkowa Kultura+” zrealizowano sześć inicjatyw lokalnych o charakterze kulturalno-integracyjnym dla mieszkańców Gminy Toszek.

Plakat z rozstrzygnięcia konkursu z projektu „Zamkowa Kultura +”

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne. Edycja 2022

ROZSTRZYgniĘCIE KONKURSU NA INICJATYWY LOKALNE 2022

1. „Poznam Panią Stąd, czyli o kobietach z Gminy Toszek”
autor: Izabela Majcher-Dorobisz, wartość 5150 zł
2. „Promocja kultury śląskiej i tradycji poprzez szycie strojów”
autor: Cecylia Zawioła KGW w Kotulinie, wartość 5400 zł
3. „Zróbmy orkiestrę, jakiej nie ma nikt”
autor: Andrzej Wrazidło Stowarzyszenie Orkiestra Dęta Kotulin, wartość 6050 zł
4. „Toszeckie Kino Plenerowe - rodzinne seanse filmowe”
autor: Magdalena Krzepisz, wartość 6000 zł
5. „Rodzinne harcowanie”
autor: Marta Bulla ZHP Chorągiew Śląska Hufiec Ziemi Gliwickiej, wartość 3700 zł
6. „Zioła w kulturze”
autor: Krystyna Kokoszka, wartość 5400 zł

REALIZACJA
30.07.-14.11.2022

 Centrum Kultury
„Zamek w Toszku”

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

W 2022 roku dzięki pozyskanemu dofinansowaniu z Narodowego Centrum Kultury, program „Dom Kultury+Inicjatywy Lokalane 2022” powstała wystawa o kobietach z Gminy Toszek pt. „Poznam Panią Stąd”.

Plakat promujący inicjatywę pn.: „Poznam Panią Stąd, czyli o kobietach z Gminy Toszek”

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

„Poznam Panią Stąd, czyli o kobietach z Gminy Toszek”

W ramach tej inicjatywy zostały przeprowadzone dwa warsztaty herstoryczne prowadzone przez Katarzynę Szotę-Eksner, która wspólnie z paniami zajęła się opracowywaniem kobiecych historii „stąd”, czyli z Gminy Toszek, a następnie po zebraniu informacji o kobietach historycznych i współczesnych prowadząca stworzyła katalog spisanych kobiecych herstorii z Gminy Toszek. Spotkania herstoryczne w kręgu polegały na dzieleniu się własnymi herstoriami i opowieściami o swoich przodkiniach, poszukiwaniu dawnych i współczesnych kobiet zasłużonych dla rozwoju kultury w gminie. Efektem inicjatywy jest publikacja nt. kobiet „stąd”, którą można znaleźć na stronie Centrum Kultury „Zamek w Toszku” oraz utworzenie wystawy przedstawiającej sylwetki i krótkie herstorie mieszkanki gminy. Odbiorcami inicjatywy byli mieszkańcy Gminy Toszek.

W 2023 roku dzięki pozyskanemu dofinansowaniu z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w programie Infrastruktura Domów Kultury zakupione zostało wyposażenie wystawiennicze – system galeryjny, manekiny, ramy.

W 2022 roku został zorganizowany w ramach programu Dom Kultury +, Inicjatywy Lokalne edycja 2022 - konkurs na maskotkę Gminy Toszek. Do konkursu zgłoszonych zostało ok. 15 prac. Wybrany został projekt gminnej maskotki.

Centrum Kultury „Zamek w Toszku” posiada ofertę edukacyjną dla grup - szkół, przedszkoli, klubów seniora, oraz dla turystów indywidualnych. W 2022 roku zamkową wieżę odwiedziło około 6500 turystów, w 2023 roku około 7000.

Ponadto Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

- współpracuje:
 - ze szczeblem harcerskim IGNIS w Toszku,
 - Chorągwią Ziemi Górnośląskiej,
 - Kołami Gospodyń Wiejskich z terenu Gminy Toszek,
 - ze stowarzyszeniami orkiestr dętych z Toszka i Kotulina,
- Biblioteka w Toszku zorganizowała w 2022 r. i 2023 r. „Narodowe Czytanie”;
- w okresie sprawozdawczym zorganizowano i wspierano m.in. takie inicjatywy jak:
 - udział w targach turystycznych - promocja walorów i zabytków Gminy Toszek;
 - wywieszenie flag byłych władców Toszka na zabytkowym Rynku w Toszku - promocja dziedzictwa lokalnego;
 - promocja konkursu Tygodnia Legend z Leśną Krainą Górnego Śląska - promocja legend gminy Toszek;
 - organizacja Gminnych Obchodów Święta Konstytucji 3 Maja, Święta Niepodległości;
 - obchody rocznicy Nocy Kryształowej;
 - organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw, festynów, w tym Toszecki Jarmark Wielkanocny i Adwentowy;

Rysunek 33

Plakat promujący „Powiatowy Jarmark Wielkanocny”

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

- * Toszecki Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej w kościele pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku - zabytkowe organy.

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

We wrześniu 2022 i 2023 roku odbyły się Europejskie Dni Dziedzictwa na toszeckim zamku. Każdorazowo brało w nich udział ok. 100 osób. Europejskie Dni Dziedzictwa mają na celu promowanie lokalnej historii i kultury, promowanie dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu, są adresowane do osób dorosłych.

2) Zadanie: Wykorzystanie w działaniach promocyjnych Gminy Toszek walorów kulturowych przy współpracy z organizacjami i fundacjami

Gmina Toszek wspierała organizacje pozarządowe udzielając im dotacji celowych na realizację zadań publicznych, które znacznie przyczyniły się do rozwoju dziedzictwa kulturowego i pamięci historycznej w ramach trybu pozakonkursowego (tzw. „małe granty”), zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1491).

W roku 2022 udzielono dotacji celowej na realizację zadań publicznych:

- a) *„Gramy bez nadęcia – warsztaty muzyczne i koncert muzyki filmowej”* w kwocie: 10.000,00 zł dla Orkiestry Dętej Toszek, ul. Wiejska 24, 44- 180 Toszek;

Rysunek 34

Zdjęcie z warsztatów muzycznych Orkiestry Dętej Toszek

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku
– z realizacji zadania publicznego pn.: „Gramy bez nadęcia – warsztaty muzyczne i koncert muzyki filmowej”

- b) *„Rajd szlakiem zabytków Ziemi Toszeckiej”* w kwocie: 2.250,00 zł dla Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców Województwa Śląskiego, ul. Wczasowa 3, 47-400 Racibórz;

Zdjęcie z „Rajdu szlakiem zabytków Ziemi Toszeckiej”

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- c) *„Warsztaty muzyczne dla chóru młodzieżowego „Con Colore” w kwocie: 1.500,00 zł dla Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców Województwa Śląskiego, ul. Wczasowa 3, 47-400 Racibórz.*

W roku 2023 udzielono dotacji celowej na realizację zadania publicznego:

- a) *„Rosenmontag – odrobina Nadrenii w Toszku” w kwocie: 4.500,00 zł dla Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców Województwa Śląskiego, ul. Wczasowa 3, 47-400 Racibórz;*
- b) *„Razem maszerujemy dla naszej Małej Ojczyzny – promocja kultury śląskiej i postaw patriotycznych wśród młodzieży poprzez zakup strojów dla sekcji mażoretek Magnolia” w kwocie: 10.000,00 zł dla Stowarzyszenia „RAZEM DLA KOTULINA”, ul. Kolejowa 25, 44-180 Kotulin;*

Zdjęcie mażoretek Magnolia z Kotulina w nowych strojach

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- c) „Rajd szlakiem zabytków Ziemi Toszeckiej 2023” w kwocie: 2.750,00 zł dla Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców Województwa Śląskiego, ul. Wczasowa 3, 47-400 Racibórz;
- d) „Wieczór bajek 2023” w kwocie: 1.750,00 zł dla Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Niemców Województwa Śląskiego, ul. Wczasowa 3, 47-400 Racibórz.

W okresie sprawozdawczym Gmina Toszek współpracowała ponadto:

- a) ze Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Leśna Kraina Górnego Śląska”;
- b) z Towarzystwem Społeczno Kulturalnym Niemców Województwa Śląskiego, Koło Toszek (DFK Toszek);
- c) z Towarzystwem Przyjaciół Ziemi Toszeckiej;
- d) z Orkiestrami Dętymi z Toszka i Kotulina;

Rysunek 37

Zdjęcie z Parady Orkiestr 2023 – Orkiestra Dęta z Kotulina

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- e) z Kołami Gospodyń Wiejskich z Gminy Toszek – współpraca w szczególności przy organizacji Toszeckiego Jarmarku Adwentowego i Wielkanocnego 2022 i 2023 – promocja rękodzieła oraz lokalnych produktów także przez rękodzielników.

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Zamek w Toszku podejmował regularną współpracę z Towarzystwem Przyjaciół Ziemi Toszeckiej, Orkiestrami Dętymi w Toszku i Kotulinie, DFK Toszek, Kołami Gospodyń Wiejskich w celu promowania walorów kulturowych Gminy Toszek, współorganizacji imprez.

3) Zadanie: Organizacja wystaw plenerowych promujących kulturę i dziedzictwo kulturowe w przestrzeniach publicznych na terenie Gminy Toszek

Organizacja wystaw plenerowych promujących kulturę i dziedzictwo kulturowe w przestrzeniach publicznych na terenie gminy Toszek:

Wystawy:

- a) *„Bawiłem się żołnierzami – Od insurekcji do Powstania Kościuszkowskiego”;*

Rysunek 38

*Zdjęcie z wystawy
„Bawiłem się żołnierzami – Od insurekcji do Powstania Kościuszkowskiego”*

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- b) *„Tropem rycerza Mikołaja. O badaniach siedziby rycerskiej w Ciochowicach”* - wystawa prezentowała pozostałości po osadzie rycerskiej w Ciochowicach. Objęta honorowym patronatem Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach - Łukasza Konarzewskiego.

- Promocja wykopalisk archeologicznych *„Tropem Rycerza Mikołaja”;*

Rysunek 39

Zdjęcie z wystawy „Tropem Rycerza Mikołaja”

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

- Złot zabytkowych Mercedesów na Rynku w Toszku we wrześniu 2023 r.;

Rysunek 40

Zdjęcie - Złot zabytkowych mercedesów

*źródło: archiwum Urzędu Miejskiego
w Toszku*

- Wywieszenie flag byłych władców Toszka na zabytkowym Rynku w Toszku - promocja dziedzictwa lokalnego;
- Organizacja Gminnych Obchodów Święta Konstytucji 3 Maja, Odzyskania Niepodległości;

- Promocja wykopalisk archeologicznych odkrytych w Ciochowicach – siedziba rycerska księcia Mikołaja - „Brewerie Toszeckie”.

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku w Toszku

Podczas corocznych pikników szkolnych adresowanych nie tylko do rodziców uczniów, ale całej toszeckiej społeczności udostępniana była wystawa w szkolnym muzeum „Życie codzienne mieszkańców Toszka w XX wieku: dom – szkoła – praca” - uczniowie pełnili funkcję przewodników.

Ponadto uczniowie i rodzice włączali się w prace przy organizowaniu Jarmarku Adwestowego – były to prace porządkowe oraz sprzedaż ciast świątecznych i własnoręcznie wykonanych ozdób świątecznych.

4) Zadanie: Wspieranie imprez kulturalnych, popularyzujących dziedzictwo kulturowe gminy:

a) Systematyczne uzupełnianie ekspozycji historycznej dot. zamku w Toszku i okolicy w Centrum Ekspozycji Historycznych Zamek w Toszku

Stała promocja Zamku w Toszku poprzez:

- promocję działalności Centrum Ekspozycji Historycznych w zamkowej wieży, wzbogacenie oferty edukacyjnej o nowe elementy – podchody i grę w podziemiach, organizację letniego rodzinnego zwiedzania, ofertę turystyczną dla grup zorganizowanych;

Rysunek 41

Logo Centrum Ekspozycji Historycznych w Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

- otrzymanie i przedłużenie certyfikatu Marki Lokalnej nadawanej przez LGD Leśną Krainę Górnej Śląska;
- coroczne wydawanie folderu informacyjnego z ofertą edukacyjną i turystyczną Zamku w Toszku, dystrybucję folderu wśród turystów oraz poprzez rozsyłanie folderu do szkół i przedszkoli na terenie woj. śląskiego i opolskiego;
- wydanie folderów promocyjno-informacyjno-edukacyjnych w ramach dofinansowań ze Śląskiej Organizacji Turystycznej;

- bieżącą promocję działalności CEH-u w mediach społecznościowych Facebook Zamek w Toszku, na stronie zamektoszek.eu w formie plakatów i filmów video;
- promocję w lokalnej prasie „Po troszku o Toszku”;
- promocję w regionalnej telewizji TVT.

Na terenie toszeckiego Zamku znajdują się cztery informatory audio mówiące o Zamku i jego historii. Bezpośrednich informacji turysta może uzyskać również w recepcji Centrum Ekspozycji Historycznych i w biurze Centrum Kultury „Zamek w Toszku”. Na terenie obiektu znajduje się jedna gabłota informacyjna i tablica z historią Zamku.

W wieży Centrum Kultury „Zamek w Toszku” działa recepcja CEH, gdzie są dostępne informacje dot. miejscowych atrakcji turystycznych. Można tam pobrać aktualne foldery informacyjno-promocyjne.

W roku 2022 r. wydano informator w języku niemieckim i angielskim, co umożliwiło turystom zagranicznym swobodne poruszanie się po wieży zamkowej i poznawanie lokalnej historii.

b) Organizowanie we współpracy z sołtysami corocznych festynów promujących dziedzictwo kulturowe oraz tradycje związane z dożynkami i kiermaszami bożonarodzeniowymi,

- Organizacja toszeckich jarmarków
 - Wielkanocny i Adwentowy 2022 – 2023;
- współorganizacja wydarzeń:
 - Festiwal Krepla,
 - Parada Orkiestr;
- promocja rękodzieła oraz lokalnych produktów przez rękodzielników, Kół Gospodyń Wiejskich z gminy Toszek;
- Toszecki Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej – promocja zabytku – kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Toszku.

Szkoła Podstawowa w Paczynie

- przygotowanie występów artystycznych dzieci i młodzieży w trakcie festynu sołectkiego w Paczynie. Ilość występujących uczniów Szkoły Podstawowej w Paczynie: 36;
- współorganizacja kiermaszu bożonarodzeniowego w Paczynie - przygotowano eksponaty, upominki i gadzety na aukcję, występy dzieci i młodzieży. Liczba zaangażowanych uczniów: 42;
- przygotowanie palm wielkanocnych i eksponowanie ich w kościele parafialnym pw. św. Marcina Biskupa w Paczynie;
- opracowano jeden szkolny program wychowawczy i na jego podstawie przeprowadzono 14 lekcji wychowawczych omawiających historię Paczyny i gminy Toszek we wszystkich klasach. Liczba uczestników: 86 uczniów i 7 nauczycieli;
- zrealizowano jedną wycieczkę dla uczniów klas IV, V, VI, VII śladami zabytków sakralnych zlokalizowanych na terenie sołectwa Paczyna: zabytkowa dzwonnica przy kościele pw. Św. Marcina Biskupa w Paczynie, pomnik Poległych Parafian w obronie wolności w czasie II wojny światowej, kapliczka św. Józefa. Liczba uczestników: 36 uczniów i 2 nauczycieli.

Szkoła Podstawowa w Kotulinie

Szkoła organizowała we współpracy z Sołtysem i Radą Sołecką Kotulina corocznie festyny promujące dziedzictwo kulturowe oraz tradycje związane z dożynkami i kiermaszami bożonarodzeniowymi, co prowadzi do poszerzenia wiedzy o dziedzictwie kulturowym.

c) Organizowanie rajdów młodzieżowych

Szkoły z terenu gminy Toszek organizowały różne spotkania młodzieży, w tym również odbywały się wycieczki/ rajdy rowerowe uczniów trasami zabytków ziemi toszeckiej.

Część uczniów brało ponadto w rajdzie „Szlakiem zabytków Ziemi Toszeckiej” organizowanym corocznie przez Towarzystwo Społeczno-Kulturalnego Niemców Województwa Śląskiego.

d) Organizowanie spotkań z ciekawymi ludźmi

W roku 2023 Centrum Kultury „Zamek w Toszku” otrzymało środki z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Promocja Czytelnictwa na realizację zadań biblioteki powiatowej. W ramach otrzymanych środków zrealizowane zostanie w roku 2024 zadanie „Czytam! Nowocześnie!”. Zadanie polega na zorganizowaniu cyklu wydarzeń literackich o zasięgu powiatowym. Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

Zaplanowane zostały spotkania z pisarzami literatury dziecięcej, rodzinne warsztaty związane z legendami, baśniami i bajkami śląskimi o charakterze integracyjnym oraz wykorzystujące nowe technologie, powiatowy rodzinny konkurs literacko-plastyczny. Działania realizowane będą w bibliotece w Toszku oraz w czterech partnerskich bibliotekach pow. gliwickiego. Zadanie adresowane jest do dzieci w wieku 7-10 lat oraz ich rodziców/opiekunów, z powiatu gliwickiego.

Na zakończenie planowana jest gra terenowa dla wszystkich grup bibliotecznych wokół toszeckiego zamku promująca literaturę, zdrową rywalizację i integrująca dzieci z powiatu. Cele zadania wpisują się w cele strategiczne programu, jak promowanie polskiej i regionalnej literatury oraz kultury, utrwalanie tożsamości kulturowej i narodowej, kształtowanie świadomości i budowanie tożsamości lokalnej, włączenie dzieci i rodziców w działania.

5) Zadanie: Organizacja konkursów w szkołach dotyczących tematyki lokalnego dziedzictwa kulturowego

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku

- a) pozyskiwanie zbiorów muzeum szkolnego, Nauczyciele i uczniowie, mieszkańcy miasta - pozyskano i skatalogowane 24 eksponaty;
- b) udział w opracowywanym wirtualnym spacerze po muzeum szkolnym „Muzeum w starej szkole” za pomocą programu komputerowego. Kierownictwo Pani Katarzyna Prawda z Centrum Kultury „Zamek w Toszku” i uczniowie 8 klasy Szkoły Podstawowej nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku. Wykorzystanie zbiorów muzealnych;

- c) zorganizowanie „V Pikniku Rodzinnego” dla mieszkańców miasta i gminy w ramach którego promowano zbiory szkolnego muzeum – wystawa pn. „*Życie codzienne mieszkańców Toszka w XX wieku: dom - szkoła - praca*” oraz wykorzystywano niektóre ze zbiorów do organizacji konkursów. Udział – kilkaset osób;
 - d) organizacja lekcji muzealnych dla dzieci przedszkolnych i szkół gminnych w szkolnym muzeum - zorganizowano 4 lekcje, udział 80 dzieci i uczniów;
 - e) organizacja we współpracy z DFK Gliwice i DFK Toszek pod honorowym patronatem Konsula Republiki Federalnej Niemiec w Opolu - III Rejonowego Konkursu Poezji i Prozy Josepha von Eichendorffa. Udział 14 drużyn z powiatu gliwickiego;
 - f) organizacja imprez historycznych i patriotycznych z okazji Święta Edukacji Narodowej, Symboli Narodowych, Konstytucji 3 Maja, Święta Niepodległości, w których udział bierze cała społeczność szkolna;
 - g) poczet sztandarowy oraz delegacja szkoły uczestniczyły w patriotycznych uroczystościach organizowanych na terenie miasta i gminy Toszek;
 - h) zorganizowano I Jarmark Bożonarodzeniowy dla uczniów, rodziców i całej społeczności związanej ze szkołą. Zaangażowanie: 34 nauczycieli i pracowników, Rada Rodziców i 35 uczniów.
- 6) **Zadanie: Promocja w środkach masowego przekazu dziedzictwa kulturowego miasta i gminy oraz tematyki związanej z ochroną zabytków:**

W tym miejscu warto zaznaczyć, iż w roku 2022 Gmina Toszek przystąpiła do konkursu organizowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków pod nazwą: „*Samorząd dla Dziedzictwa*”. Projekt był adresowany do samorządów gminnych, które wyróżniały się prawidłowo opracowanym Programem Opieki nad Zabytkami oraz realizacjami zapewniającymi zachowanie lokalnego dziedzictwa i efektywne wykorzystanie jego potencjału.

Toszecki samorząd został nominowany do nagrody w kategorii gmin miejsko-wiejskich. Decyzją Generalnego Konserwatora Zabytków, na podstawie rekomendacji jury nagrodzono cztery gminy, w tym dwie otrzymały tytuł.

W kategorii gminy miejsko-wiejskie i wiejskie tytuł laureata otrzymała Gmina Toszek. Laureaci oraz wyróżnieni otrzymali dyplomy oraz tablice pamiątkowe. Nagrodami głównymi dla laureatów konkursu były także filmy promujące dziedzictwo kulturowe gmin, wyprodukowane przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Rysunek 42

Fotorelacja z gali trzeciej edycji konkursu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Samorząd dla Dziedzictwa”

Screen ze strony internetowej samorządu z udostępnieniem filmu promocyjnego Gminy Toszek
wyprodukowany przez Narodowy Instytut Dziedzictwa w ramach konkursu
„Samorząd dla Dziedzictwa”

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

- a) **Zamieszczanie informacji dotyczących konkursu plastycznego pt. „Zabytki Gminy Toszek” w środkach masowego przekazu – prasa, strona internetowa samorządu oraz jednostek organizacyjnych gminy**

Szkoła Podstawowa w Paczynie

Zamieszczenie informacji dotyczącej konkursu plastycznego pt.: „Zabytki Gminy Toszek” na szkolnej stronie internetowej i szkolnym facebooku oraz w telewizji szkolnej.

Publiczne Przedszkole w Toszku

Wszystkie podjęte działania były udokumentowane zdjęciami i zamieszczone na stronie internetowej przedszkola.

Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Pniowie

Systematycznie w mediach społecznościowych, na stronie internetowej szkoły umieszczane były informacje na temat zarówno szkolnych, jak i gminnych wydarzeń promujących Gminę Toszek.

- b) **Promocja w prasie lokalnej oraz gazecie samorządowej „Po troszku o Toszku”**

Screen ze strony internetowej samorządu z udostępnieniem artykułów dotyczących zabytków (Gminna gazeta samorządowa „Po troszku o Toszku” nr 9/2023)

Pomnik do odnowy

foto: A. Piętko

Trwa procedura wyłonienia wykonawcy renowacji pomnika św. Jana Nepomucena na rynku. W odpowiedzi na nasze zapytanie wpłynęły dwie oferty, które są obecnie badane. Na realizację prac konserwatorskich wykonawca będzie miał trzy miesiące od podpisania umowy. W przypadku niekorzystnych warunków atmosferycznych czas na realizację zadania zostanie odpowiednio wydłużony. Nadmieniamy, że w ramach prac przewidziany jest demontaż samej figury świętego, przy której prace konserwatorskie zostaną wykonane w specjalistycznej pracowni. Będzie to pierwsza tak szeroko zakrojona renowacja pomnika w jego blisko 300-letniej historii. PK

833.000,00 zł dla naszej gminy

foto: A. Piętko

W ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków (Edycja II), dwa zabytki w naszej gminie odzyskują dawny blask. Przeprowadzony zostanie remont elewacji kościoła w Toszku - 372.400,00 zł oraz wymiana stolarki okiennej w budynku bramnym na Zamku - 460.600,00 zł. Zadania realizowane będą w 2024 r. JR

T 3

Gminna Gazeta Samorządowa

Po troszku o Toszku

GAZETA BEZPŁATNA

toszek.pl

NR 9/2023 (100) • ISSN 229-274 X

Toszek • Boguszyce • Ciochowice • Kotłusz • Kołtuszowice • Ligota Toszecka • Pucyna • Pucynka • Pawłowice • Pitarowice • Płazniska • Psinów • Proboszczowice • Sarnów • Wilkowicki

W piątek 29 września odbyło się symboliczne otwarcie parków po rewitalizacji. Do dyspozycji gości były nie tylko przygotowane urządzenia i nowe ścieżki, ale także animacje dla najmłodszych i poczęstunek dla wszystkich. W otwarciu udział wzięli burmistrz Grzegorz Kupczyk wraz z pracownikami urzędu, radni Rady Miejskiej Ewa Kalus, Tadeusz Ingłot i Magdalena Krzepisz, nauczyciele i pracownicy jednostek samorządowych, dzieci, młodzież i dorośli mieszkańcy, a także parlamentarzyści z naszego regionu: Jarosław Gonciarz i Krystyna Szumilas.

Otwarcie parków

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

2. Kierunek działania IV. 9 Utworzenie bazy danych o niematerialnych zabytkach Gminy Toszek

1) Zadanie: Kontynuacja działań w zakresie opracowania folderów promocyjnych, map, przewodników i ich promowania – Rocznik Toszecki, foldery i mapy Gminy Toszek

Wśród artykułów znalazły się teksty osób zawodowo zajmujących się historią, w tym prof. Anny Pobóg-Lenartowicz z Uniwersytetu Opolskiego „*Jeszcze o lokacji Toszka*”, w którym autorka w jasny sposób zbiera i prezentuje wiedzę naukową nt. początków naszego miasta. Swoje artykuły opublikowali także archeolog Radosław Zdaniewicz „*Co wiemy o średniowiecznym Kotulinku? Przyczynek do badań historyczno-archeologicznych*”, Wojciech Kawka z Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu „*Źródła do poznania średniowiecznego i nowożytnego Toszka w zbiorach Działu Archeologii Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu*”, dr Oskar J. Rojewski, historyk z Uniwersytetu Śląskiego „*Przebudowa średniowiecznej warowni w barokowy pałac na przykładzie zamku w Toszku*” (tekst napisany we współpracy autora z DFK Tost/Toszek) czy Piotr Hnatyszyn z Muzeum Miejskiego w Zabrze – „*Żydzi w Toszku, cz. II*”.

Gmina Toszek wykorzystuje zabytki i dziedzictwo kulturowe w procesie kreowania swojego wizerunku poprzez wydawanie folderów, broszur, eleganckich pocztówek oraz w postaci materiałów multimedialnych.

Wydano następujące publikacje promujące lokalne zabytki i dziedzictwo kulturowe Gminy Toszek w postaci:

- 1) Rocznik Toszecki 2022 – 500 szt.;
- 2) Rocznik Toszecki 2023 – 500 szt.;

Rysunek 44

Okładki Roczników Toszeckich 2022 i 2023

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

3. Kierunek działania IV. 10 Wykorzystanie mediów do popularyzacji zasobów kulturowych

1) Zadanie: Promocja w środkach masowego przekazu dziedzictwa kulturowego Gminy Toszek oraz tematyki związanej z ochroną zabytków

Rozpowszechnianie wiedzy o szlakach kulturowych promujących zabytki na terenie regionu poprzez portal społecznościowy Miasta i Gminy Toszek

Forma rozpowszechniania wiedzy – portal społecznościowy Gminy i Miasta Toszek, strona www.toszek.pl

Promocja w środkach masowego przekazu dziedzictwa kulturowego miasta i gminy oraz tematyki związanej z ochroną zabytków:

- a) zamieszczanie informacji dotyczących konkursu na możliwość pozyskania dotacji celowej z budżetu gminy Toszek na renowację zabytków wpisanych do rejestru - w środkach masowego przekazu - prasa, strona internetowa;
- b) promocja w prasie lokalnej, w gazecie samorządowej „Po troszku o Toszku”;
- c) promocja w telewizji regionalnej TVT.

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Na stronie internetowej zamektoszek.eu oraz Facebook „Zamek w Toszku” zamieszczane były materiały promocyjne dot. dziedzictwa kulturowego miasta i gminy oraz zabytkowego Zamku w Toszku w formie zdjęć oraz filmów promocyjnych.

Rysunek 45

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Do szkół przesyłane były foldery promocyjne z ofertą edukacyjną.

Ponadto Centrum Kultury „Zamek w Toszku realizowała zadanie pt. „Wydanie broszury edukacyjno-promocyjnej z elementami kreatywnych gier i zabaw”, które polegało na wydaniu 500 broszur edukacyjno-promocyjnych z elementami kreatywnych gier i zabaw. Celem zadania jest promowanie atrakcji turystycznej Toszka – Zamku, średniowiecznego zabytku, oraz działającego w naszym centrum kultury „Centrum Ekspozycji Historycznych”. Istnieje ono od 2015 roku i zostało otwarte dzięki realizacji projektu „Rewitalizacja Gotyckiej Wieży Zamkowej z przeznaczeniem na Centrum Ekspozycji Historycznych Zamek w Toszku oraz rewitalizacja budynku stajni wraz z zagospodarowaniem otoczenia” PRO WSL 2007-2013.

*Sprawozdanie z realizacji
„Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy miejsko-wiejskiej Toszek na lata 2022–2025”
za okres 2022-2023*

W ramach niniejszego zadania wydano materiały promocyjne adresowane do dzieci w wieku przedszkolnym oraz z klas I-III szkoły podstawowej oraz rodzin, grup szkolnych i przedszkolnych. W broszurach znajdzie się treść lokalnej legendy, gry i zabawy związane z historią zamku, ważnymi postaciami, opowieściami, wydarzeniami, ze słownictwem średniowiecznym.

Zadanie dofinansowano ze środków Śląskiej Organizacji Turystycznej w wysokości 2.000,00 zł. Całkowita wartość wynosi 4.300,00 zł.

Rysunek 46

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

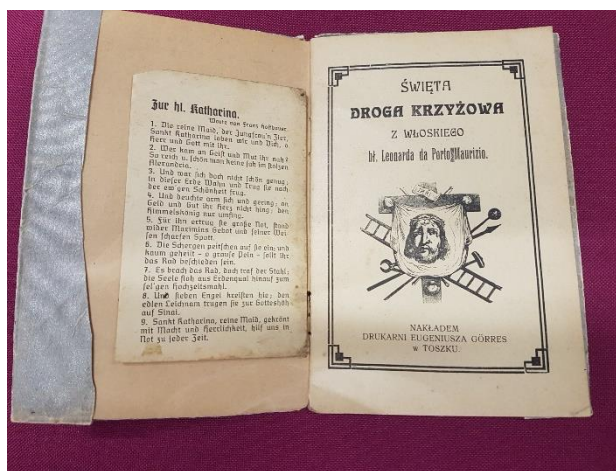
Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ireny Sendler w Toszku:

Działalność muzeum szkolnego na bieżąco dokumentowana była na stronie internetowej placówki w zakładce „Muzeum”. Można tam znaleźć informacje o nowych eksponatach. Jednym z nich jest przekazana w 2022 r. niewielka książeczka – modlitewnik w języku polskim: „Święta Droga Krzyżowa” z 1889 r. oraz druczek z modlitwą do św. Katarzyny w języku niemieckim. Modlitewnik został wydrukowany w toszeckiej drukarni, której właścicielem był Eugeniusz Görres. Drukarnia znajdowała się przy rynku i była prywatną własnością rodziny Görres aż do 1945 r. Drukowano w niej różne broszury, ulotki a nawet lokalną gazetę. Nowy eksponat jest niezwykle cenny, bo pokazuje wielokulturowy charakter Toszka.

Rysunek 47

Zdjęcie nowego eksponatu *„Święta Droga Krzyżowa”*

źródło: archiwum Szkoły Podstawowej nr 1
im. Ireny Sendler w Toszku

Przekaz promocji dziedzictwa kulturowego Gminy Toszek oraz tematyki związanej z ochroną zabytków odbywał się poprzez następujące media: samorządową gazetę „Po troszku o Toszku” wydawaną przez samorząd, media społecznościowe samorządu, w gazecie „Wiadomości Powiatu Gliwickiego” oraz na portalu Powiatu Gliwickiego, w telewizji lokalnej TWT, a także wydawanie różnego rodzaju publikacji, (w szczególności wydawanie Roczników Toszeckich, objęcie wydarzeń honorowym patronatem Burmistrza Toszka i wiele innych).

Szkoła Podstawowa w Paczynie

Promocja dziedzictwa kulturowego Gminy Toszek oraz tematyki związanej z ochroną zabytków w telewizji szkolnej oraz na szkolnym facebooku www.facebook.com/szk.pod.paczyna.

Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Na stronie internetowej zamektoszek.eu oraz Facebook „Zamek w Toszku” zamieszczane były materiały promocyjne dot. dziedzictwa kulturowego miasta i gminy oraz zabytkowego Zamku w Toszku w formie zdjęć oraz filmów promocyjnych, tworzone jest kalendarium imprez.

Dwa razy w roku do szkół, przedszkoli, klubów seniora, biur podróży przesyłane były foldery promocyjne z ofertą turystyczną. Oferta kulturalna Zamku w Toszku cyklicznie zamieszczana była w „Po troszku o Toszku”.

Co roku Centrum Kultury „Zamek w Toszku” pozyskiwało środki ze Śląskiej Organizacji Turystycznej dla członków ŚOT na druk broszur promocyjno-edukacyjnych – w 2022 roku wydrukowany został wielojęzyczny przewodnik po wieży przedstawiający opowiadaną przez przewodników historię i legendy w j. polskim, niemieckim i angielskim. W 2023 roku wydrukowana została broszura z elementami kreatywnych gier i zabaw promujących dziedzictwo kulturowe Zamku i toszeckie legendy.

Co roku Zamek w Toszku z własnych środków drukował foldery promujące ofertę turystyczną dla grup zorganizowanych i turystów indywidualnych. Foldery są dystrybuowane podczas targów turystycznych oraz w zamkowej wieży i kawiarni. Zamek w Toszku promowany jest przez bloggerów-podróżników, którzy odwiedzają Zamek w Toszku, a następnie w grupach o charakterze podróżniczym, turystycznym udostępniają informacje wraz z fotografiami Zamku. Zamek w Toszku jest aktywnym uczestnikiem mediów społecznościowych – Facebook, TikTok.

Rysunek 48

Folder turystyczny „Toszek, miasto turystyki kulturalnej”

Sprawozdanie z realizacji
„Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy miejsko-wiejskiej Toszek na lata 2022–2025”
za okres 2022-2023

Toszek

13. Dolny Dwór i Dom Kurkowego Bractwa Strzeleckiego

Budynek „Dobrego Dworu” wzniesiony przed 1811 r., został rozbudowany w 1880 r. Do Dworu prowadziły dwie okazałe bramy, a wokół rozciągał się duży park z fontanną. W 1841 r.

Dom Bractwa Strzeleckiego pochodzi z I poł. XIX w. Wieża zwieńczona jest niewielką blaszaną kopułką z chryzogiwką, na której widnieje data 1848. W lipcu 2016 r. z inicjatywy dr. Andrzeja C. Golla realizowano w Toszku Kurkowe Bractwo Strzeleckie.

14. Kotulin - Obiekt poza mapą.

Obecna szkoła to dawny pałac. W 1873 r. hrabia Arnold Guradze zakochał przebudowę budynku według projektu Karla Lüdke. Pałac otaczał park w stylu angielskim. W 1945 r. spalony przez wojska radzieckie. Obiekt został odbudowany, dzięki staraniom pierwszego dyrektora szkoły i mieszkańców. Od 1948 roku mieści się w nim szkoła podstawowa.

15. Ligota - Obiekt poza mapą.

Wizytą kościelną z 1679 r. dostarcza informacji o kaplicy w bardzo złym stanie. W 1720 r. kościół groził zawaleniem, więc hrabia Franciszek Karol Kotulinski (Kottulinski), właściciel toszckiego – piskowskiego stumiana, postanowił zbudować nową świątynię. Prace budowlane zakończono w 1730 r. Kościół pod wezwaniem św. Anny w Ligocie toszceńskiej należy obecnie do parafii w Płużnicy Wielkiej (diecezja opolska).

16. Pniów - Obiekt poza mapą.

Pierwszy drewniany kościół powstał w Pniowie w 1506 roku. W latach 1750–1800 funkcjonował jako zbór ewangelicki. W 1956 roku wybuchł pożar, który zniszczył zabrykowaną świątynię. Nowy kościół został zbudowany w latach 1958–1959. Kościół św. Wacława w Pniowie należy do parafii w Sierotach (dekanat toszcki). Na cmentarzu przy kościele zachowała się kaplica grobowa, w której spoczywa Jan Benedykt von Gröling (1791 r.), badawczy dawnego, pobliskiego pałacu.

17. Paczyna - Obiekt poza mapą.

Drewniana wybudowana została w 1679 roku obok nieistniejącego dzisiaj drewnianego kościoła. W 1975 roku poddana została pracom konserwatorskim. Pierwszy kościół w Paczynie powstał w XIII wieku. Parafianie z Paczyny długo starali się o wybudowanie nowego kościoła. W 1931 r. kościół drewniany został rozebrany, a w jego miejscu wybudowano obecną świątynię murowaną pod wezwaniem św. Marcina.

7. Cmentarz żydowski

Powstał w I połowie XIX wieku na potrzeby toszcejskiej gminy wyznaniowej. Na terenie cmentarza zachowało się około 20 nagrobków. W kulturze żydowskiej cały cmentarz i każdy nagrobek jest nieruszalny dopóki jest znana jego lokalizacja.

8. Zbiornowa mogiła Ofiar obozu NKWD

Stację się, że śmierci poniosło około 3,3 tys. więźniów obozu NKWD, który w roku 1945 działał na terenie szpitala w Toszku. Ich śmierć była skutkiem niewolniczej pracy i tortur. Zostali oni pochowani w Zbiornowej mogile, którą reprezentuje dziś miejsce pamięci przy ul. Widołoińskiej.

9. Szpital

Rozporządzeniem z 1919 roku, jako siedziba oddziału drągowo. W 1881 r. utworzono w nim Prowincjonalny Dom Pracy, a następnie Zakład Lecznictwa i Opieki. W okresie II wojny światowej na terenie kompleksu funkcjonował niemiecki obóz jeniecki. W roku 1945 NKWD utworzyła tu obóz dla ludności niemieckiej. Obecnie samorządowe województwo śląskie prowadzi w nim szpital psychiatryczny.

10. Kościół ewangelicki i klasztor

Siostry ze Zgromadzenia Siostr Miłosierdzia św. Karola Boromeusza działały przy parafii toszcejskiej od 1901 r. do połowy lat 80. W 1911 r. przekazano siostronom nowy budynek, w którym prowadziły przedszkole dla dzieci, szkołę robotek ręcznych dla dziewcząt, a także pomagały chorym.

W 1874 r. powołano do życia toszcko-piskowską parafię ewangelicką. W 1875 roku położono kamień węgielny pod budowę świątyni, a 29 czerwca 1876 została ona poświęcona. W budynku przy kościele działała szkoła ewangelicka. Kościół funkcjonował do lat 60. XX w. Jego ruiny zostały rozebrane na początku lat 80.

11. Szkoła i poczta

Szkoła, w której uczyły się dzieci różnych wyznań, została otwarta 13 czerwca 1911 r. W 1933 r. dobudowano nowe pomieszczenia. W kwietniu 1945 r. w budynku rozpoczęła działalność polska szkoła. W latach 1999-2019 w budynku działało gimnazjum. W 2008 r. Obecnie w budynku mieści się Szkoła Podstawowa nr 1 im. Irenej Sendler

Budynek dla urzędu pocztowego i telekomunikacyjnego w Toszku powstał w 1910 r. Urząd obejmował filie pocztowe w Bilanicy Strzeleckiej, Byczynie, Kotulinie, Paczynie, Poniżowicach, Świtku.

12. Kościół św. Barbary

Pierwsza informacja o drewnianej kaplicy św. Barbary (otaczającym ją cmentarzu) pochodzi z 1679 r. Obecny kościół zbudowano w roku 1720. Renowacje miały miejsce w latach 1849 i 2005.

1. Zamek i pałac

Historia zamku sięga czasów średniowiecza i wiąże się z dziejami kasztelanii toszcejskiej. W 1811 r., w wyniku pożaru, z którym wiąże się legenda o złotej kaczce, zamek został zniszczony. Obok nim (dziśniejszy parking) powstał pałac, w którym rodzina Guradze, ostatni właściciele dóbr toszcejskich, mieszkała do końca 1944 r. Pałac został spalony w styczniu 1945 r. W latach 1957–1963 zamek został częściowo odbudowany. Obecnie mieści się w nim Centrum Kultury „Zamek w Toszku”.

2. Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej

Pierwsza informacja o kościele w Toszku pochodzi z XIII w. Obecny kościół wybudowano w 1445 r. W latach 1713–1715 został gruntownie przebudowany. W kościele znajduje się obraz Młotki Boskiej z roku 1687, otoczony czcią przez mieszkańców. W 1924 roku przy kościele zbudowano grójnię na wóze Grozy w Lourdes. W roku 2019 obok kościoła powstała alberga – schronisko dla pielgrzymów przemierzających „Ślak św. Jakuba”.

3. Rynek

Odbudowa miasta po pożarze (1833) wiązała się ze zmianą zakreślenia urbanistycznych. Rozsebrano resztki murów obronnych, poszerzono i wytyczono drogi, zbudowano murowane kamienie wokół rynku. Obecny Rynek powstał w 1836 r. na miejscu spalonego budynku z roku 1767. Pomnik św. Jana Nepomucena został wykonany z piaskowca, prawdopodobnie w Pradze. Na rynku stoi od 1725 r. Przy figurze rozpoczynają się jeden z odcinków Śląsko – Morawskiej Drogi św. Jakuba.

4. Synagoga

W 1836 r., po wielkim pożarze miasta (1833), została zbudowana nowa synagoga. Mieściła się na placu rynku (obecnie ul. Piastowska). Był to okazały budynek z dużymi, zwieńczonymi półkolistymi oknami, zdobiony osobą. Synagoga została spalona i zniszczona przez bojowników SA i SS w czasie „Nocy Kryształowej” (9/10 listopada 1938 r.).

5. Dom Guttmanna

Dom urodzenia neurologa i twórcy ruchu paraolimpijskiego Sir Ludwiga Guttmanna. Urodził się 3 lipca 1899 w Toszku, zmarł 18 marca 1980 r. w Aylesbury w Wielkiej Brytanii. W okresie powstała śląskich (1919-1921) w budynku miała siedzibę komenda oddziału powstałego orszaku Polki Komisariat Plebiscytowy.

6. Cmentarz ewangelicki

Najstarsze zachowane nagrobki pochodzą z II poł. XIX wieku. W 1882 roku jedna czwarta cmentarza została oficjalnie przekazana parafii ewangelickiej. W 1882 r. parafia ewangelicka w Toszku liczyła 520 wiernych, którzy posiadali swój kościół, szkołę i cmentarz.

źródło: archiwum Centrum Kultury „Zamek w Toszku”

Podsumowanie

Zadania określone w „Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek na lata 2022-2025” w latach 2022-2023 były realizowane w wyniku działań prawnych, finansowych i programowych samorządu toszeckiego wspólnie z posiadaczami i użytkownikami obiektów zabytkowych, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi z terenu Gminy Toszek.

W okresie sprawozdawczym podejmowano szereg działań związanych z dbałością o zachowanie istniejących walorów zabytkowych oraz wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego w polityce rozwoju Gminy. Podjęto działania związane z zahamowaniem degradacji substancji zabytkowej, kształtowaniem atrakcyjnego wizerunku Gminy Toszek, oraz ze zwiększeniem atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Ponadto wskazano w jaki sposób kształtował się rozwój i promocja walorów turystycznych, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, bogactwa przyrody oraz regionalnej tradycji. Przedstawiono wysoką aktywność instytucji kultury oraz wielu działań edukacyjnych w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego.

Do najważniejszych osiągnięć w okresie sprawozdawczym należą:

- otrzymanie przez toszecki samorząd tytułu laureata w konkursie organizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Generalnego Konserwatora Zabytków „*Samorząd dla Dziedzictwa*”;
- pozyskanie środków finansowych pozabudżetowych i rozpoczęcie zadań inwestycyjnych obejmujących:
 - remont dwóch wież w budynku bramnym zamku w Toszku,
 - „*Remont I i II piętra Urzędu Miejskiego w Toszku*”,
 - wykonanie prac konserwatorskich pomnika św. Jana Nepomucena w Toszku;
- realizacja projektu pn. „*Tworzenie i odnowienie zieleni w Gminie Toszek*” współfinansowanego ze środków unijnych.

Cykliczność podejmowanych działań, szczególnie edukacyjnych, z uwzględnieniem historii i tradycji Gminy Toszek, pozwoliło w miarę posiadanych sił i środków budżetowych na osiągnięcie zamierzonych efektów, w tym w szczególności zwiększenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Realizacja „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek na lata 2022-2025” przyczyniła się do realizacji podstawowych zadań nałożonych na samorząd poprzez zachowanie jej dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie atrakcyjnego wizerunku jednostki samorządu terytorialnego na zewnątrz. Realizacja Programu stała się też okazją do analizy i wyciągnięcia wniosków na przyszłość. Należy zatem uznać, iż założone w dokumencie cele w latach 2022-2023 zostały osiągnięte.

Widok na miasto Toszek

źródło: archiwum Urzędu Miejskiego w Toszku

UZASADNIENIE

Uchwałą Nr XXXV/451/2021 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 24 listopada 2021 r. został przyjęty "Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Toszek na lata 2022-2025". Stosownie do dyspozycji art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292) organ wykonawczy sporządza, co dwa lata, sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia radzie gminy.

Załącznik do przedmiotowej uchwały prezentuje zakres działań podejmowanych przez toszecki samorząd w zakresie opieki nad zabytkami w pierwszym okresie sprawozdawczym, tj. przypadającym na lata 2022-2023.

Podjęcie przedmiotowej uchwały stanowi realizację ustawowego wymogu odniesienia się przez Radę Miejską w Toszku do przedłożonego przez Burmistrza Toszka sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, tym samym podjęcie niniejszej uchwały wydaje się w pełni uzasadnione.